

Transzparencia

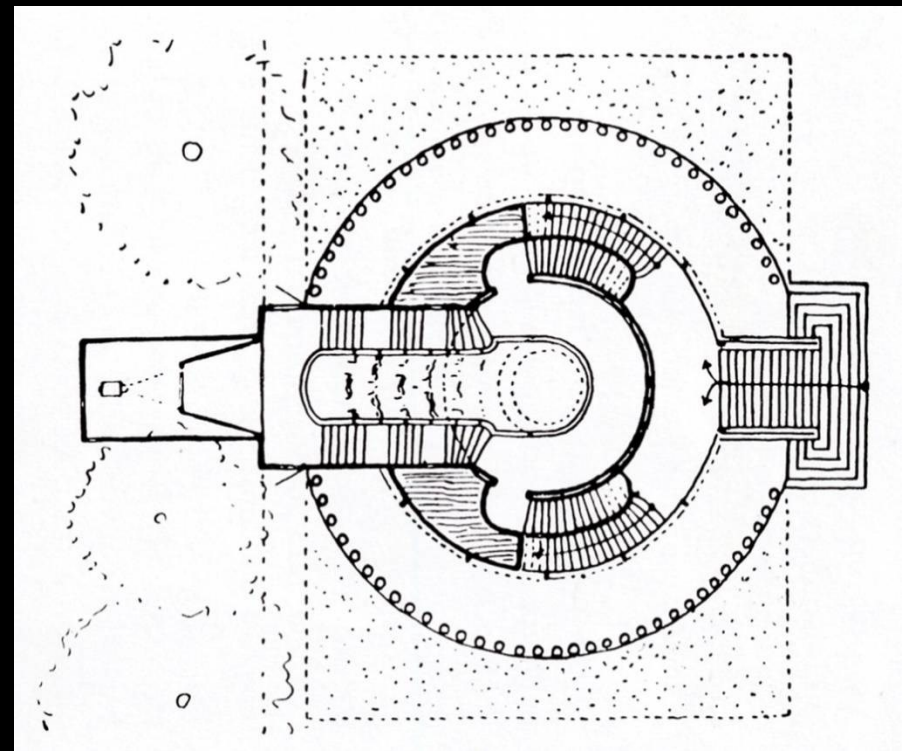
Joseph Paxton, Kristálypalota, Hyde Park, London, 1851

Ludwig Hilberseimer, Glasarchitektur, 1929

racionalista, tárgyyszerű megközelítés: az üveg higiéniai és gazdasági célokat szolgált, negligálja esztétikai megközelítést, hozzásegít a szerkezeti rendszer tiszta kifejezéséhez.

„Az acél és üveg szerkezetekben rejlő lehetőségeket először mutatta fel.”

„Eltörölte a fény és az árnyék közti régi ellentétet, mely az elmúlt építészet arányait formálták. Egyenletesen elosztott világosságból épített teret, az **árnyék nélküli fény** terét alkotta meg.”

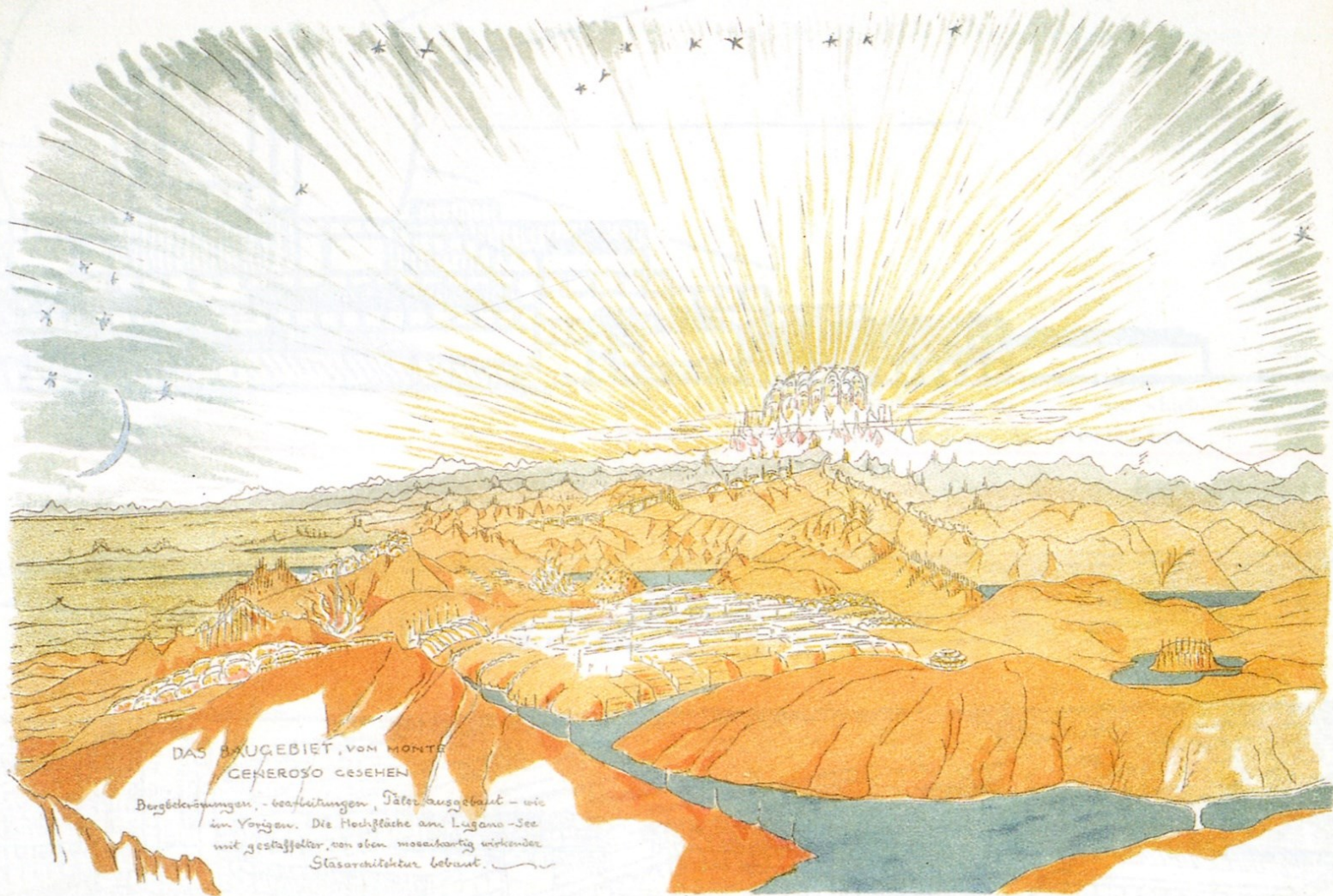
Bruno Taut, Werkbund kiállítás, Köln, Üvegipari kiállítás pavilonja, 1914

Német expresszionizmus építészete

Paul Scheerbart, Glasarchitektur, 1914

Bruno Tautnak ajánlotta az aforisztikus szöveget költői látomás melyben, mely a terek zártságának megszüntetése mellett az üveg a kultúra magasabb szintre emelésének eszközévé válik.

„Ha a kultúránkat magasabb szintre akarjuk emelni, építészetünket bármilyen áron át kell alakítanunk. Ezt pedig csak az teszi lehetővé, ha megszüntetjük az életünknek kereteket adó terek zártságát. Ezt olyan üvegépítészet létrehozásával érhetjük el, amely a nap, a hold, és a csillagok fényét nem csupán néhány ablakon engedi be a terekbe, hanem minél nagyobb, lehetőleg egész falnyi üvegfelületen – színes üvegeken át.”

Flugzeuge und Luftschiffe fahren Stüchliche, die froh sind, von Krankheit und Leid durch
Anschauung ihres Werkes befreit zu sein - in seligen Augenblicken. Reisen! und auf der
Reise das Werk entstehen und erfüllt zu sehen, an dem man als Arbeiter irgendwie im fernem Lan-
de mitgewirkt hat! Unvorhergesehene, bisher eine schlechte Wohnung, werde eine gute Wohnung

7 | View of the city

That Taut was influenced by medieval towns which were characterized by a towering cathedral can be seen by this sketch.

Fig. 17. Pen and watercolour

Stadtkrone (városkorona) piramisforma felmagasodó építmény, melyet Taut minden kultikus épület egyetemes példájának tekintett. A kiváltandó vallásos érzülettel egyetemben lényegi városi elemet jelentett, mely fontos szerepet töltött be a társadalom újraformálásában.

3 | Crystal building

The crystal building in the Swiss mountains was to be a "Temple of Silence"; its effect was to be the result of "lofty architecture and tremendous quiet."

Fig. 4. Pen and watercolour

Die Ausführung ist gewiss ungeheuer schwer und opfervoll, aber nicht unmöglich. „Man verlangt so selten von den Menschen das Unmögliche.“ (Goethe)

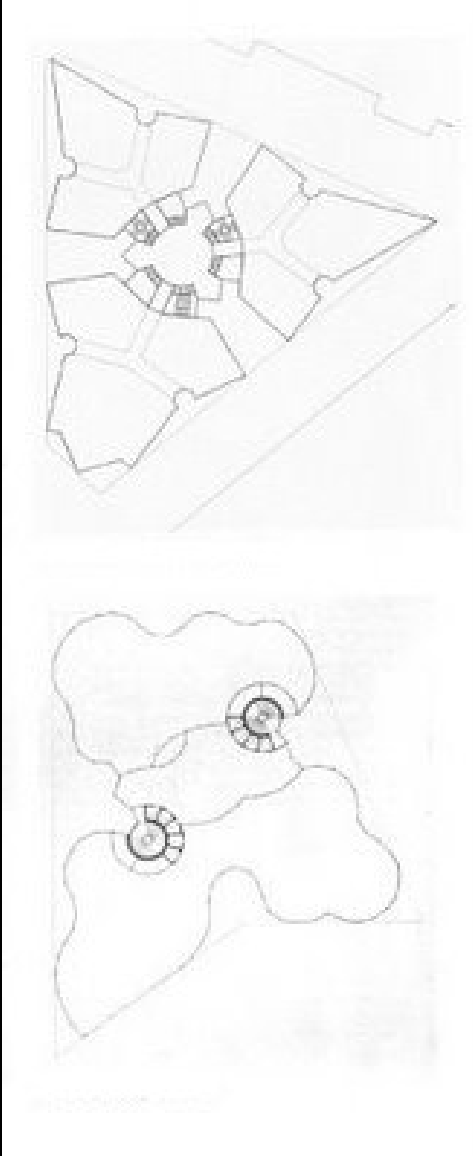
5 | Snow, glaciers, glass

For Taut, building over the Alps was a triad of snow, glaciers and glass. Its realization would have been "extremely difficult and full of sacrifices but not impossible."

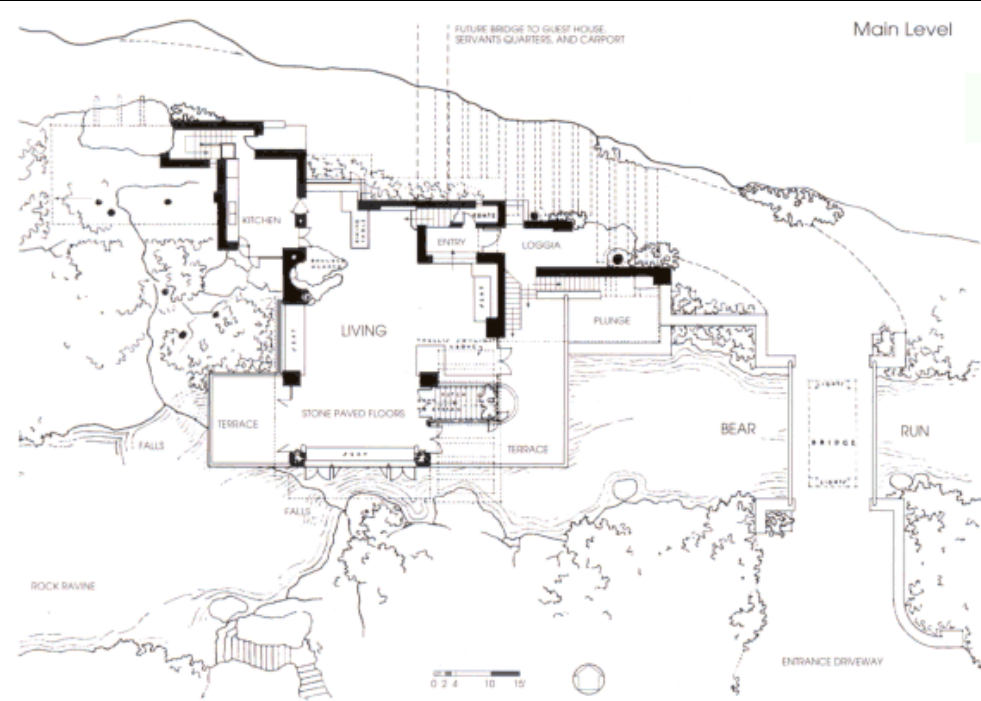
Fig. 10. Pen and watercolour

Bruno Taut, Alpine Architektur, 1919

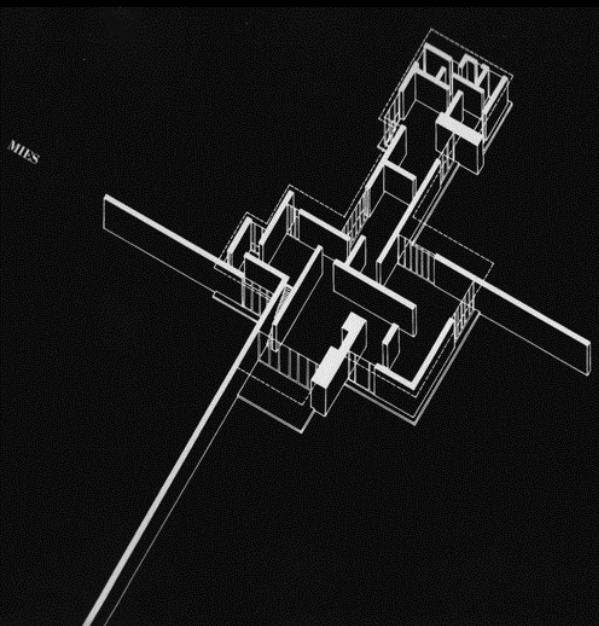
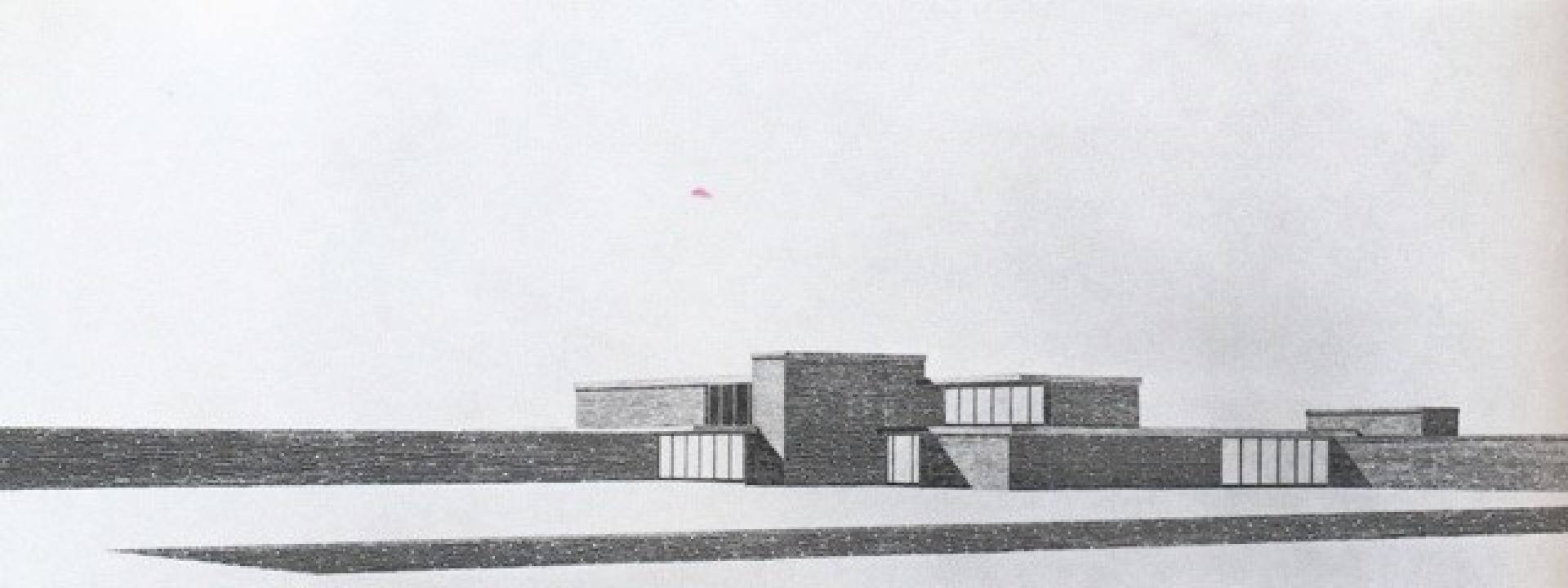
Utópikus terv, mely üvegtemplomok építése tesz javaslatot az Alpokban

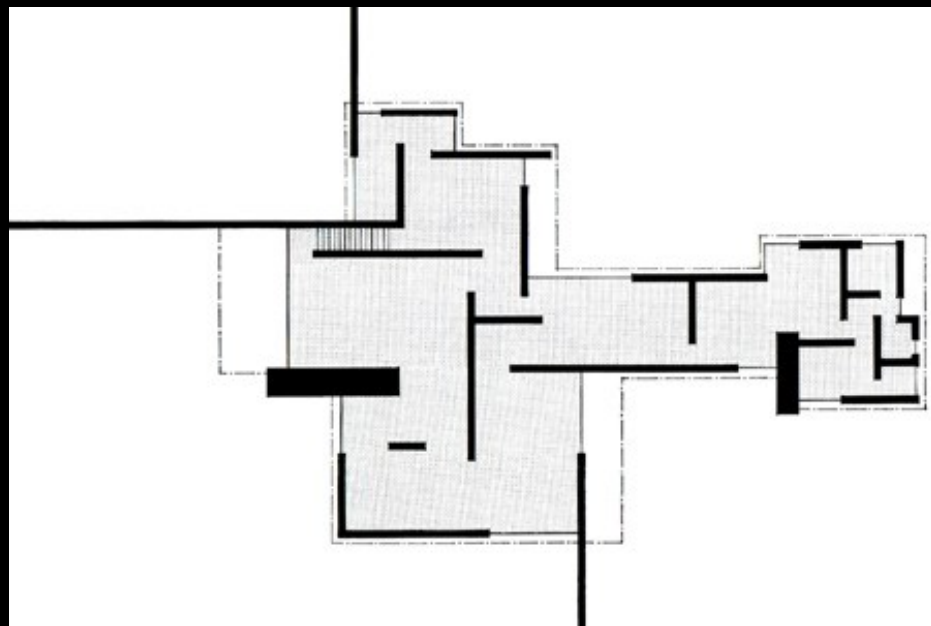
Mies van der Rohe, felhókarcoló, Berlin, Friedrichstrasse, 1921
Komplex tükröződő felületek, mely fény hatására folyamatosan változnak, ez a hatás válik hangsúlyossá
„A fény árnyék hatással szemben a tükröződések játékát kell hangsúlyozni”

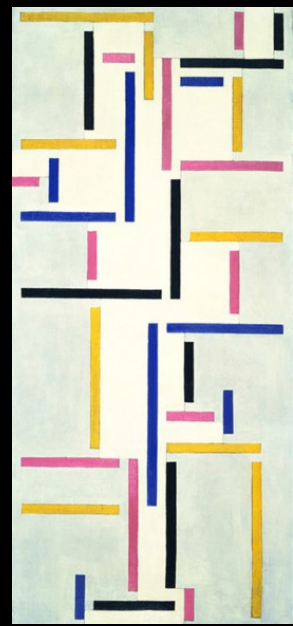
Frank Lloyd Wright, Fallingwater, Mill Run, Pennsylvania, 1935–1939

Mies van der Rohe, Falusi tégláépület terve, 1923

Theo van Doesburg, Egy orosz tánc ritmusa, 1917

Colin Rowe
and Robert Slutzky

Trans parency

With a
Commentary by
Bernhard Hoesli
and an
Introduction by
Werner Oechslin

Birkhäuser gta

"Transparency" by Colin Rowe and Robert Slutzky, originally published in English in 1964 (in *Perspecta 8*), followed by a German translation in 1968, is one of the main modern reference texts for any student of architecture.

Rowe and Slutzky co-founded the architects group "Texas Rangers" at the University of Texas in Austin, together with John Hejduk, Werner Seligmann and Bernhard Hoesli. In conjunction with their teaching activities, the group members sought to develop a new method for architectural design and proceeded to test their models in the teaching environment. Their approach was based on a knowledge of the objective basics of the modern era and modern architecture, culminating in the essay entitled "Transparency: Literal and Phenomenal" as an expression of their theoretic principle.

This edition of "Transparency" is provided with a commentary by Bernhard Hoesli and an introduction by Werner Oechslin.

Colin Rowe, Robert Slutzky, Transparency: Literal and Phenomenal, Perspecta 8, 1964 (Transzparencia: szó szerinti és átvitt értelemben)

Colin Rowe (1920-1999) angol, építész, építészteoretikus, Rudolf Wittkower tanítványa volt a Wartburg Intézetben. 1947 Mathematics of the Ideal Villa, 1951-től a Yale-en városépítészetet tanít 1954-től, Texasi Egyetem Építészmérnöki Karán, Austinban Texas Rangers: John Hejduk, Colin Rowe, Bernard Hoesli, Robert Slutzky,

A modern építészet egyik alapfogalma (építészetben, kubista festészetben vizsgálják. (Braque, Gris, Léger))

”Ha két vagy több figura részben takarja egymást, és mindegyikük magának követeli a közös, átfedett részt térbeli ellentmondás keletkezik. Ahhoz, hogy ezt az ellentmondást feloldhassuk, fel kell tételeznünk egy **új optikai tulajdonság** létét. A figurák áttetszők, azaz kölcsönösen egymásba tudnak hatolni, anélkül hogy optikailag szétrombolnák egymást. A transzparencia azonban több, mint egyszerű optikai tulajdonság; **messzemenő következményekkel jár a térbeli rendre nézve**. A transzparencia lehetővé teszi a különböző térhelyzetek egyidejű észlelését. A tér nem csupán hátrafelé lép, hanem **állandóan fluktuál**. Az áttetsző figurák helyzetének kettős jelentése van, mivel mindegyik figurát hol közelebbinek, hol távolabbinak látjuk.” Kepes György: A látás nyelve, Budapest Gondolat Kiadó, 1979 (Language of Vision, Chicago, Paul Theobald, 1944)

Kepes György : A transzparencia fényreflexek játéka által áttetsző vagy fényezett felületeken előhívott véletlen egymásra rétegződésekben fedezhető fel.

Térbenyomások, külső belső kapcsolat, átlátszó áttetsző, visszaverődések tükröződések, mesterséges fényforrások, fényképezés, röntgenfelvétel.

Transzparencia: egyidejűség, a tér-idő, az áthatás, a szuperpozíció és az ambivalencia. **Transzparencia mindig ott lép fel, ahol a térben olyan helyek vannak, amelyeket legalább két vagy több vonatkoztatási rendszerhez is hozzá lehet rendelni.** Ennek segítségével elemzi a modern építészet meghatározó épületeit és alkotóit.

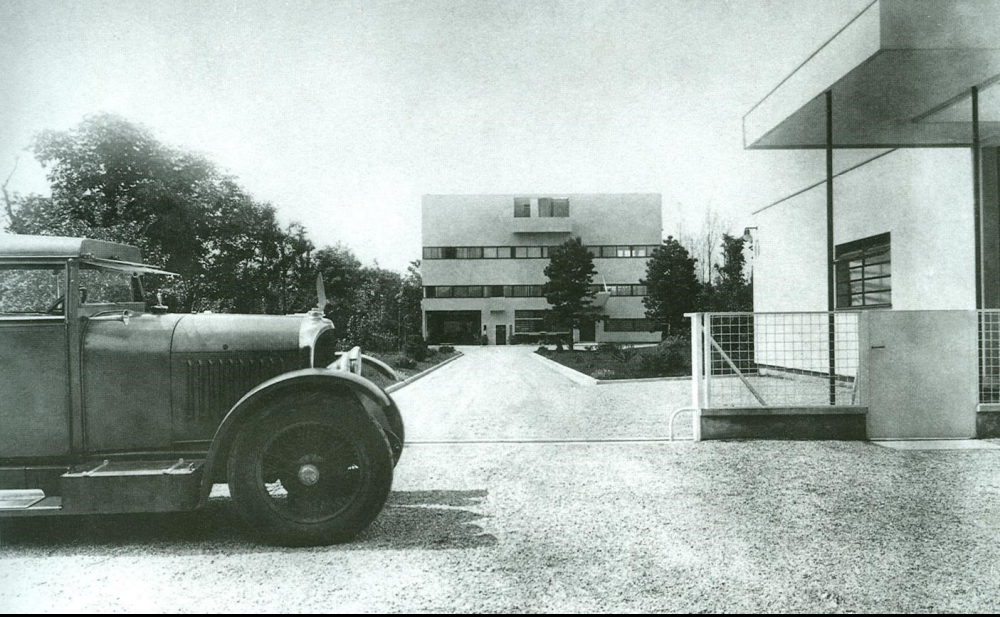
Picasso, Az arles-i nő (L'Arlesienne) 1911-12

Walter Gropius, Bauhaus, Dessau, 1925-1926

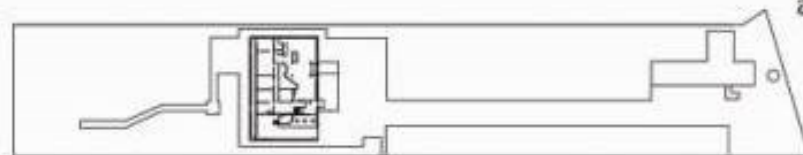
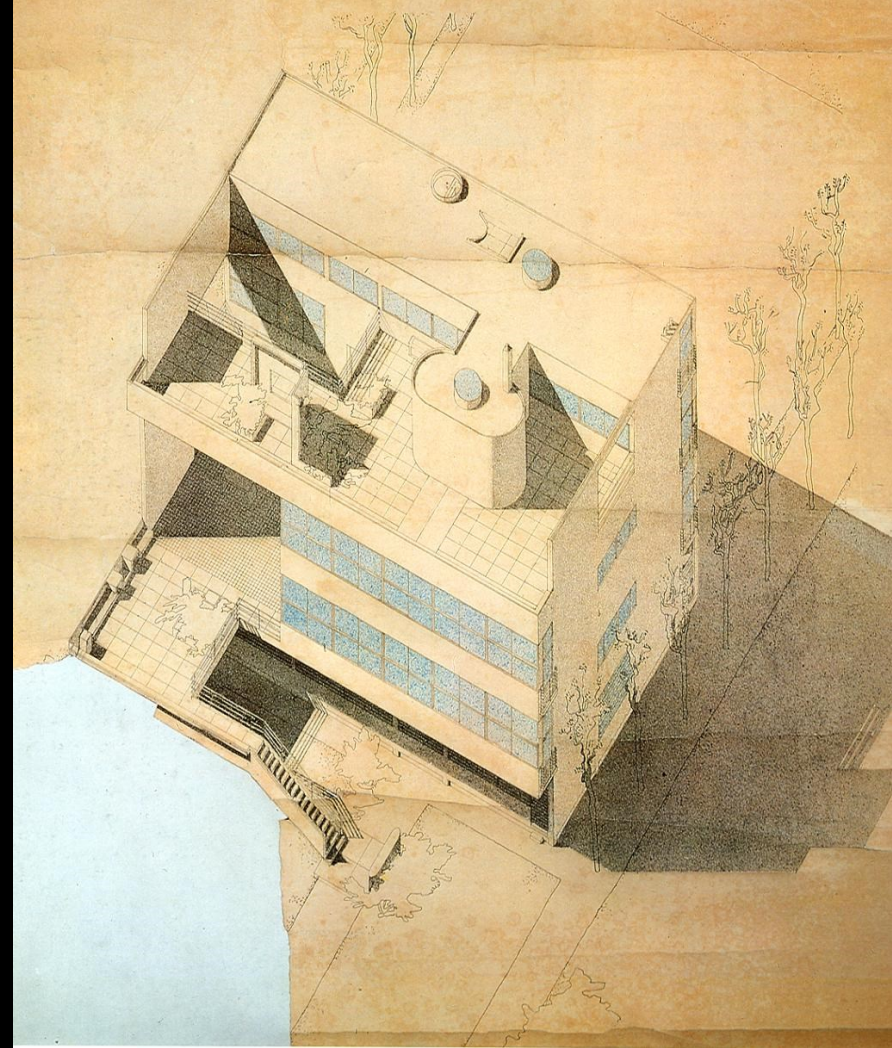

Le Corbusier, Villa Stein, Garches, 1927

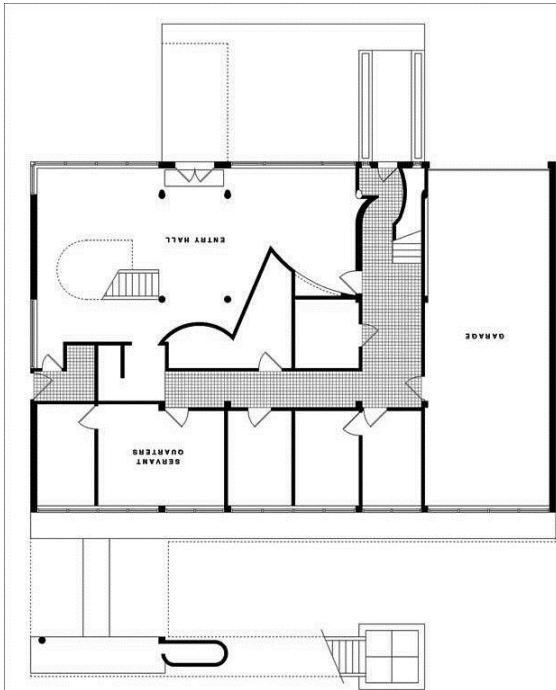
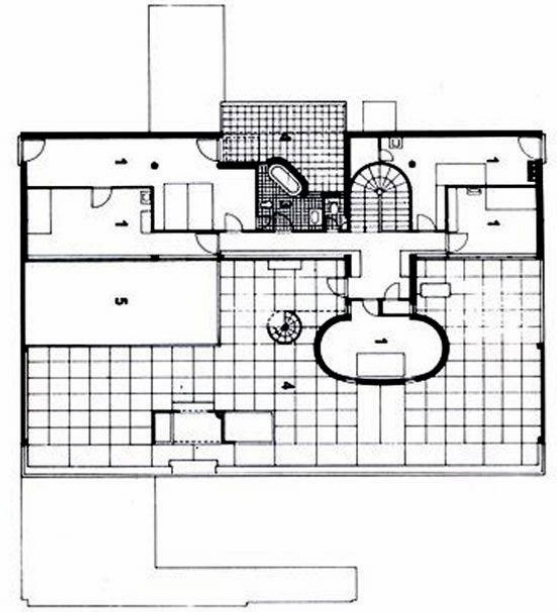
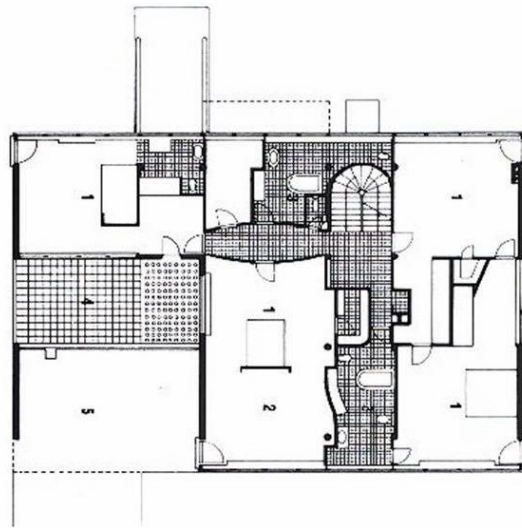
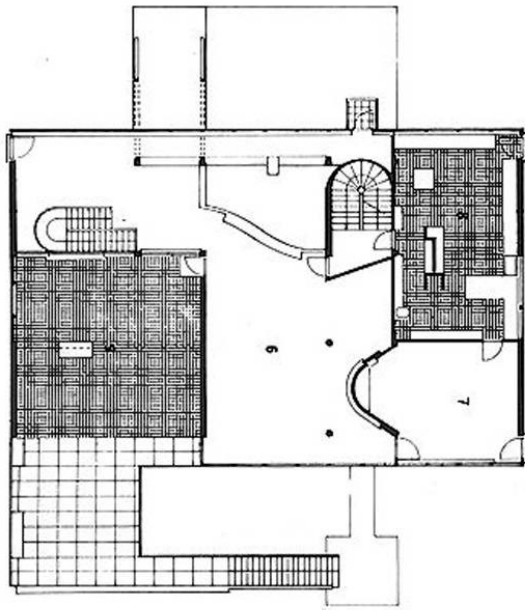
PROPRIETE DE MME DE MONZIE

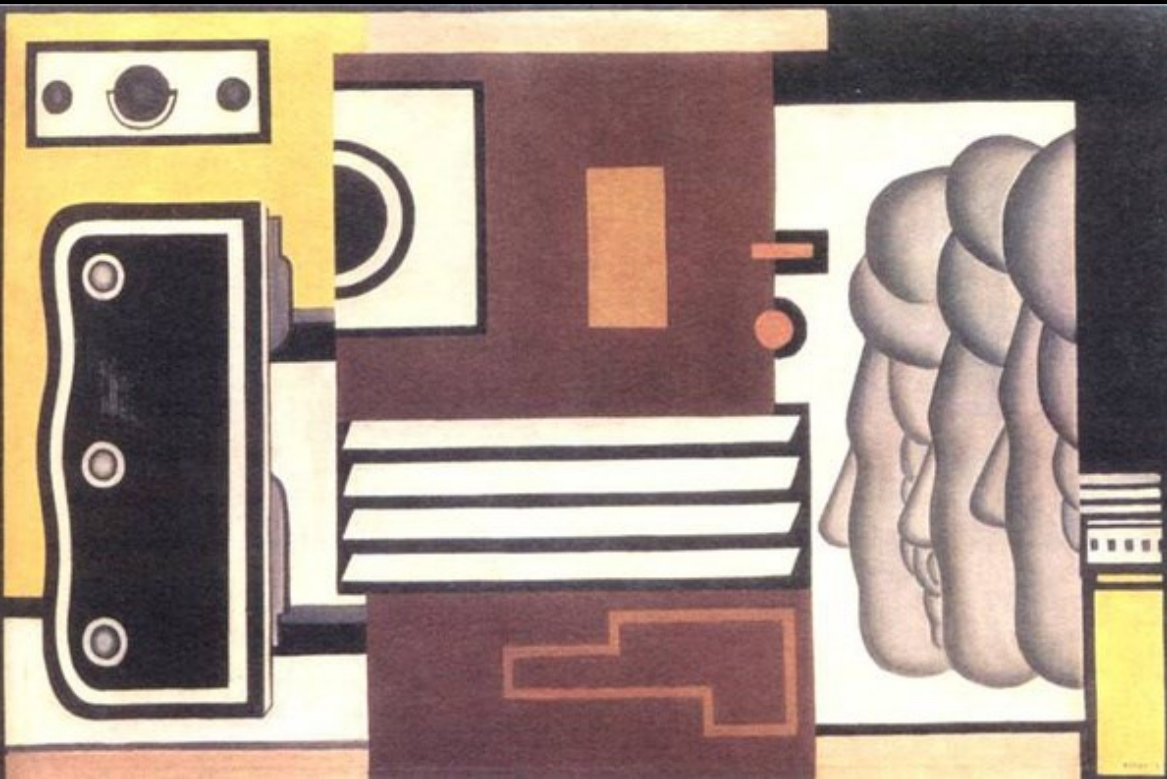
879

Stephan
MAURANTE

Le Corbusier, Villa Stein, Garches, 1927

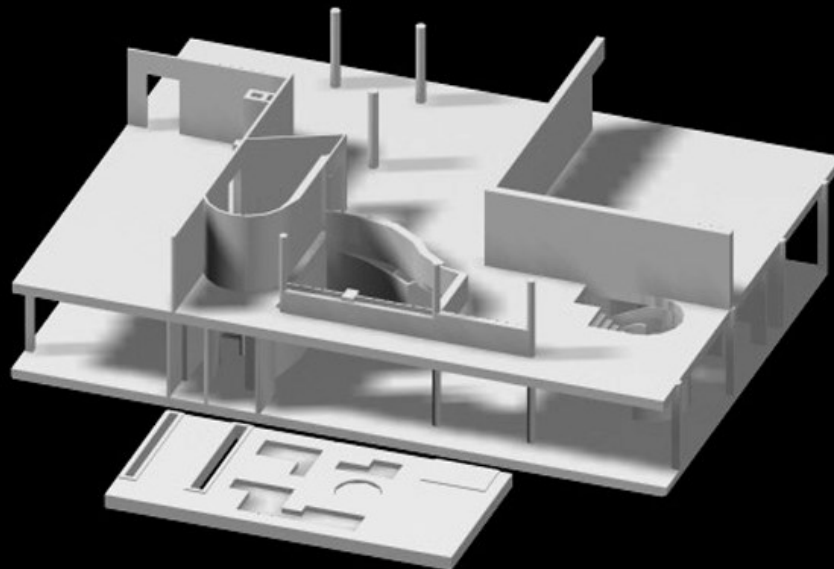
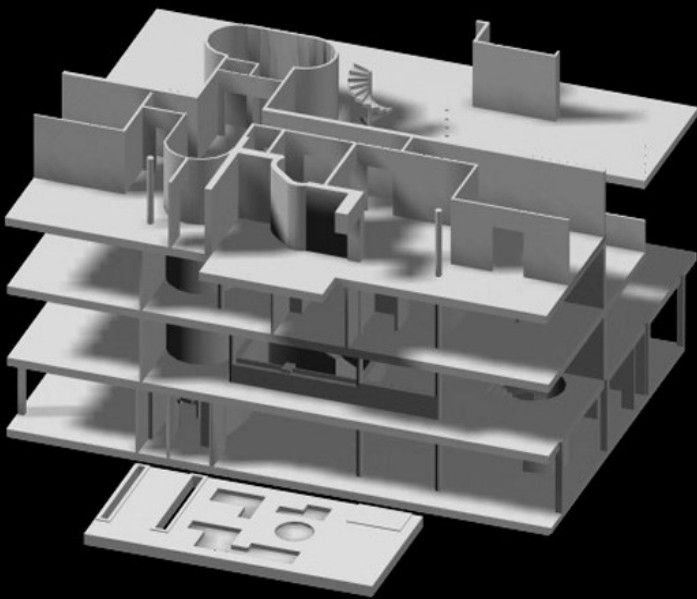
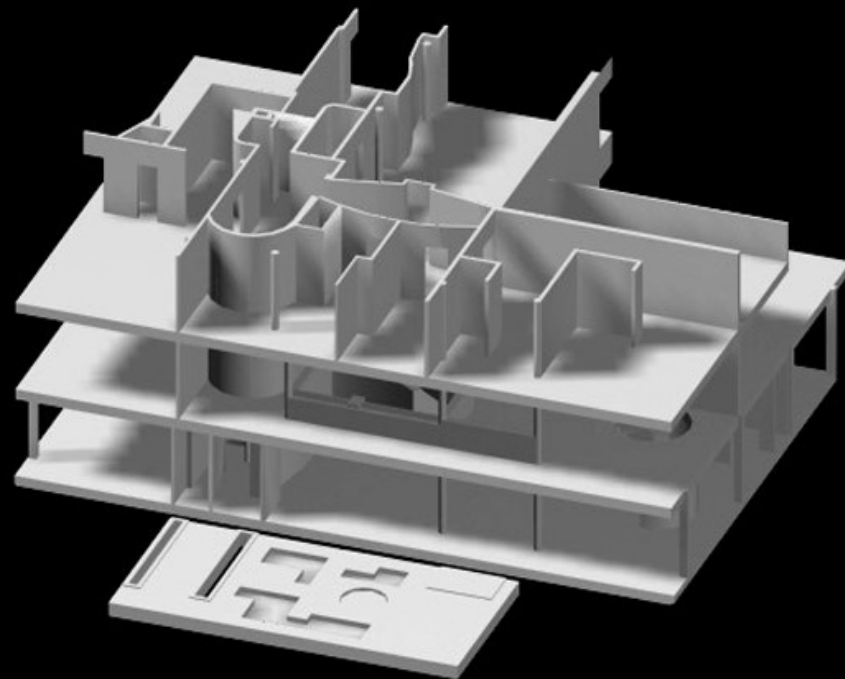
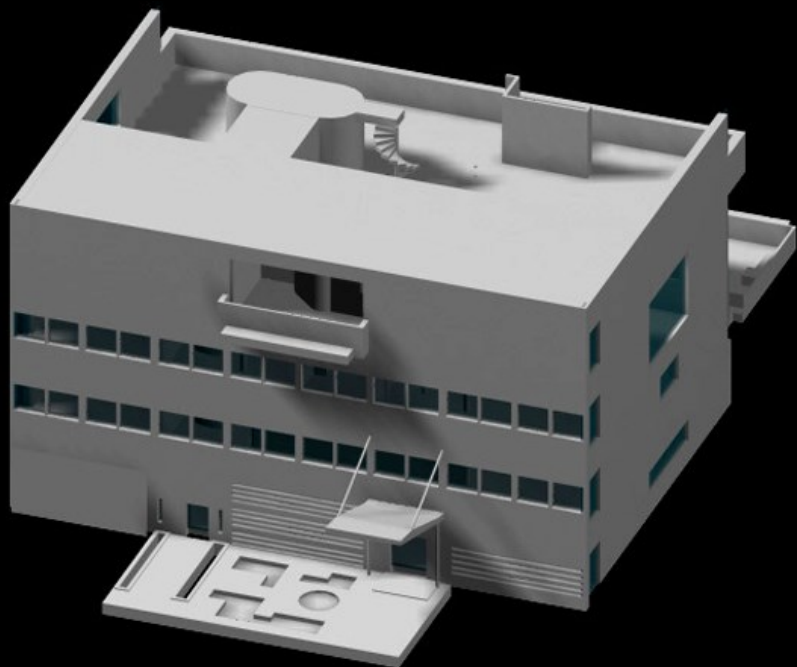

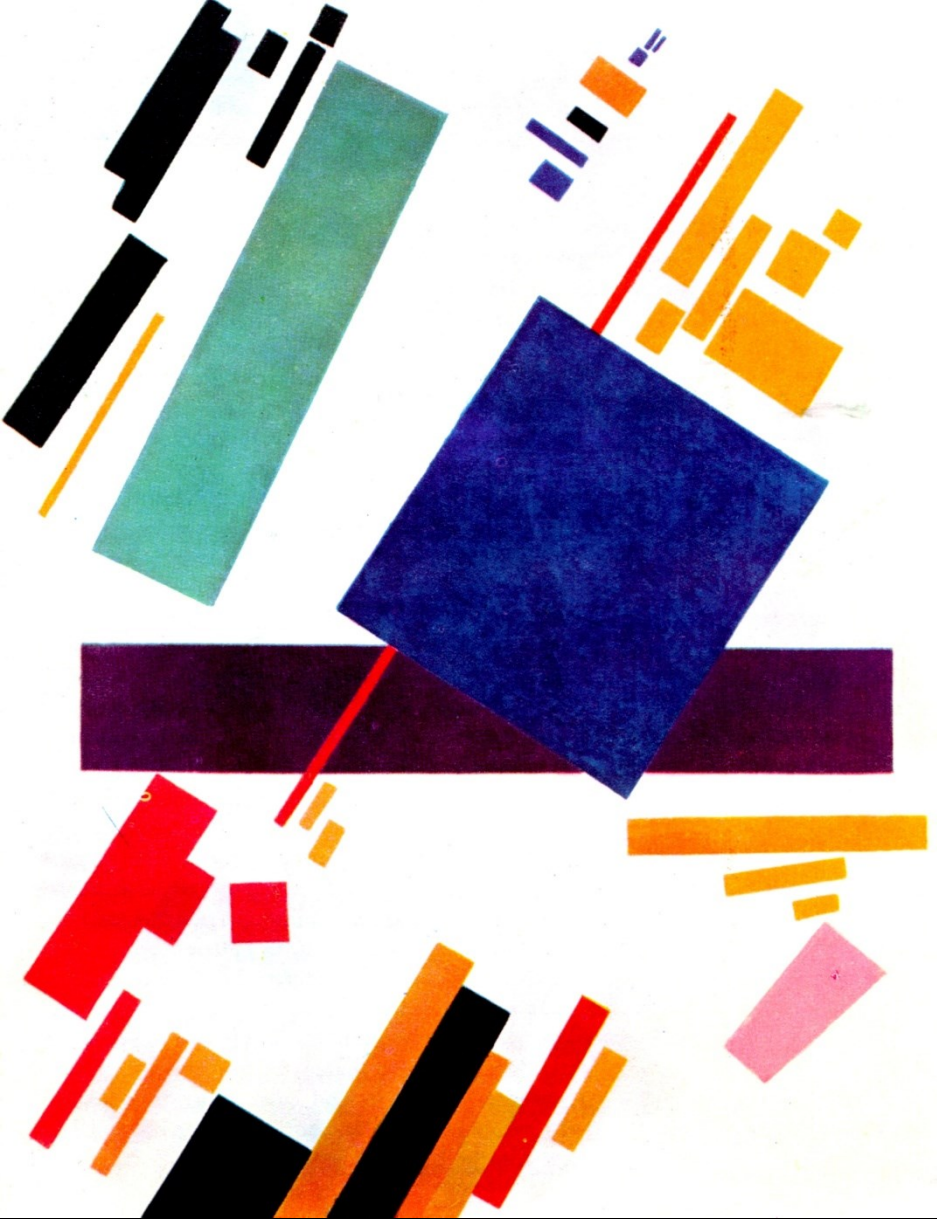
Fernand Léger, Három Arc, 1926

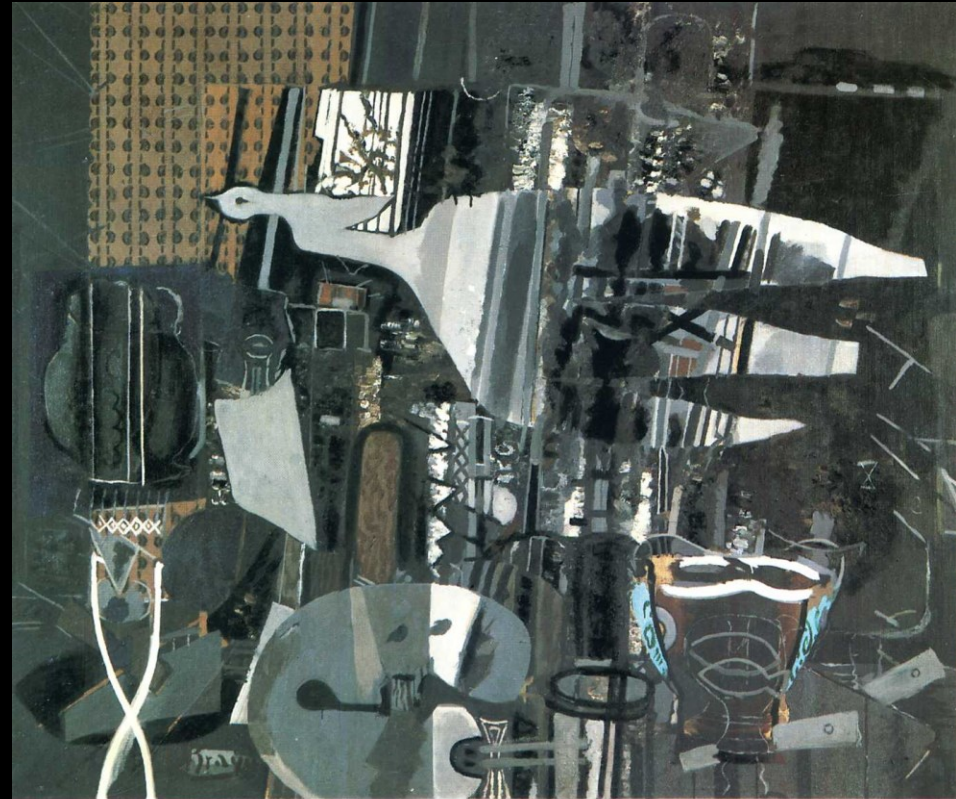
Le Corbusier, Villa Stein, Garches, 1927

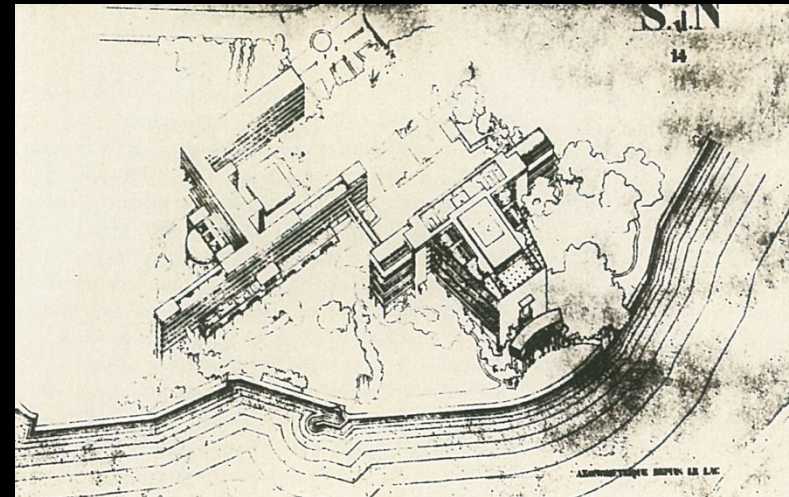
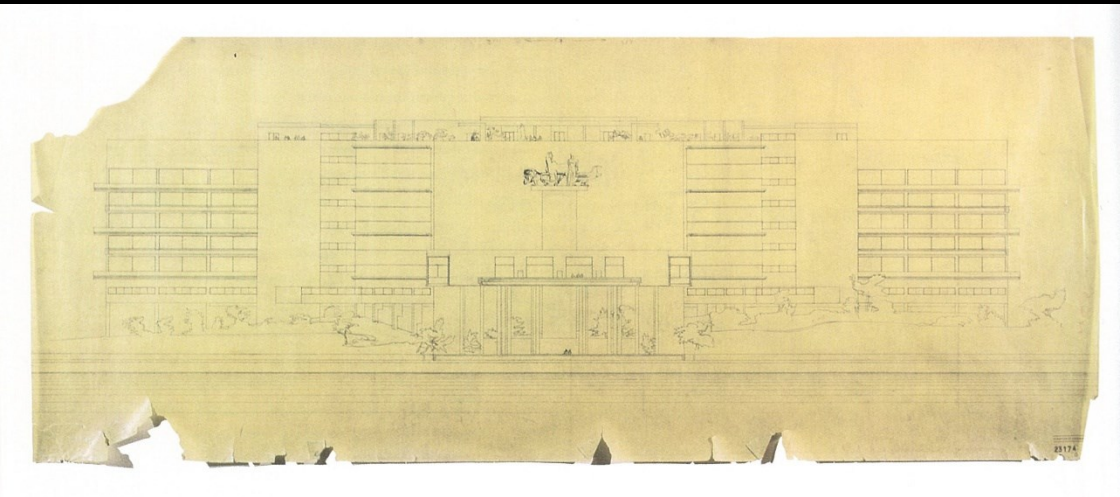
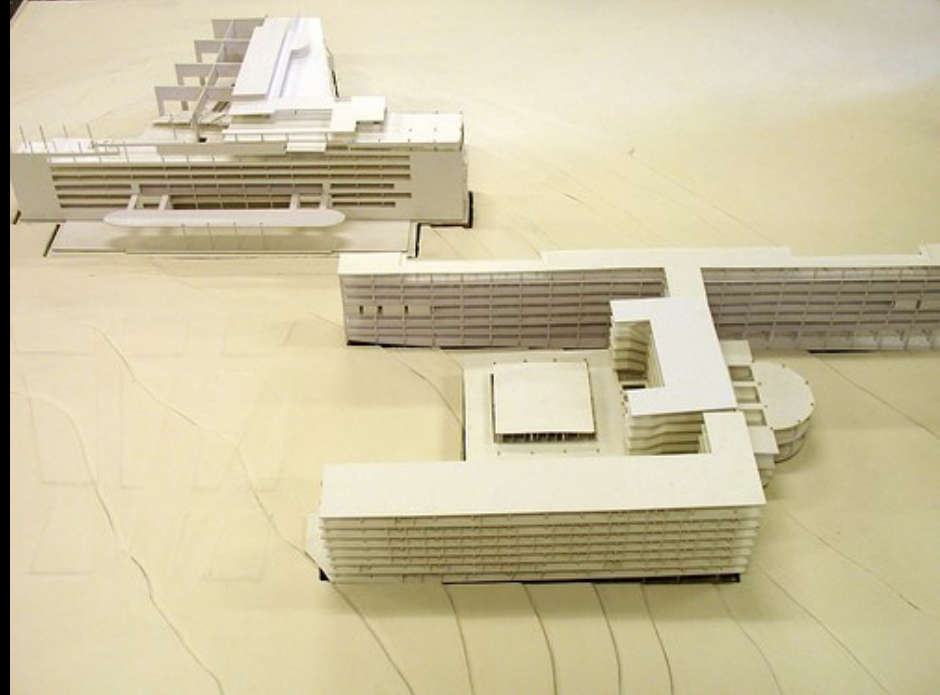
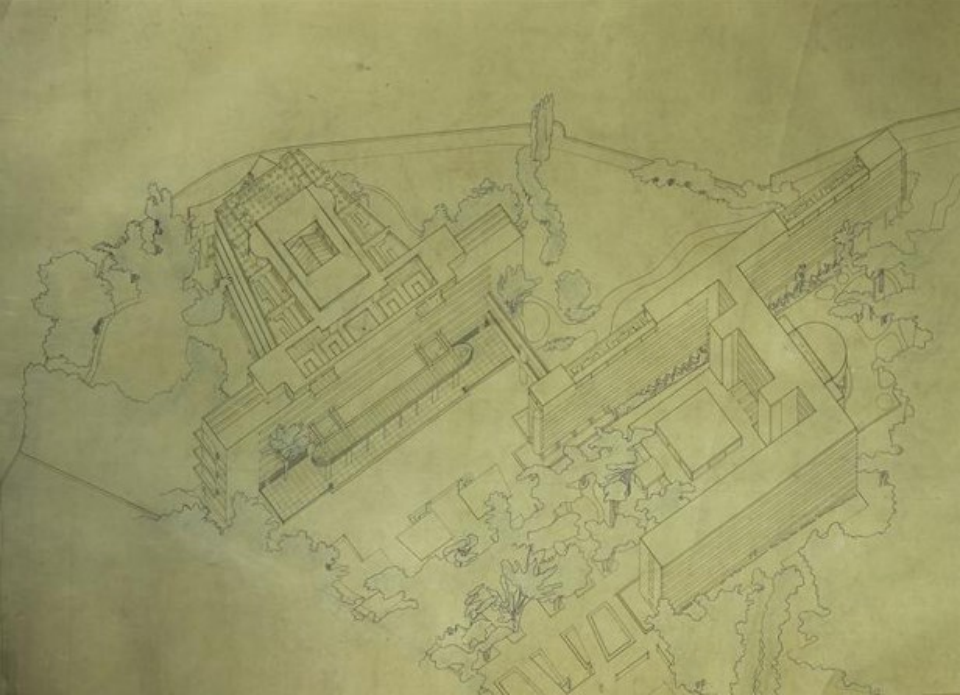
Moholy Nagy (üveg fém tükröző anyagok, fény kifejezési kísérletei)
Gropius (anyagok sajátosságainak megfelelő használat)
Kandinszkij, Malevics, El Liszickij, tér kubista absztrakciójának visszautasítása
geometrikus síkok kompozíciója: végtelen atmoszférius,
naturalisztikus ürességben úszó formák, térfogatok rétegzésének hiánya

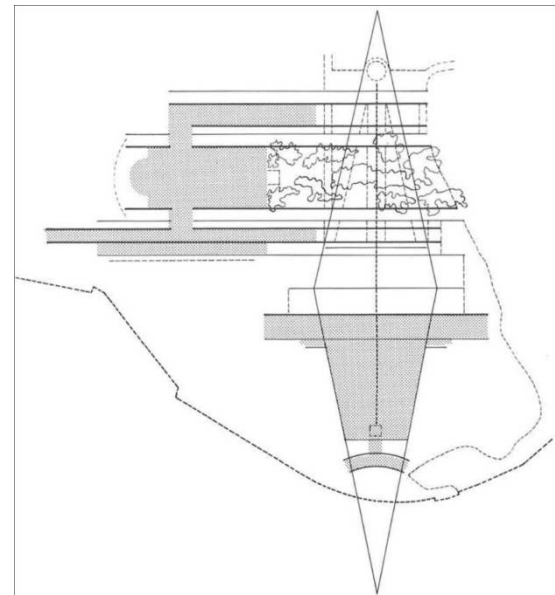
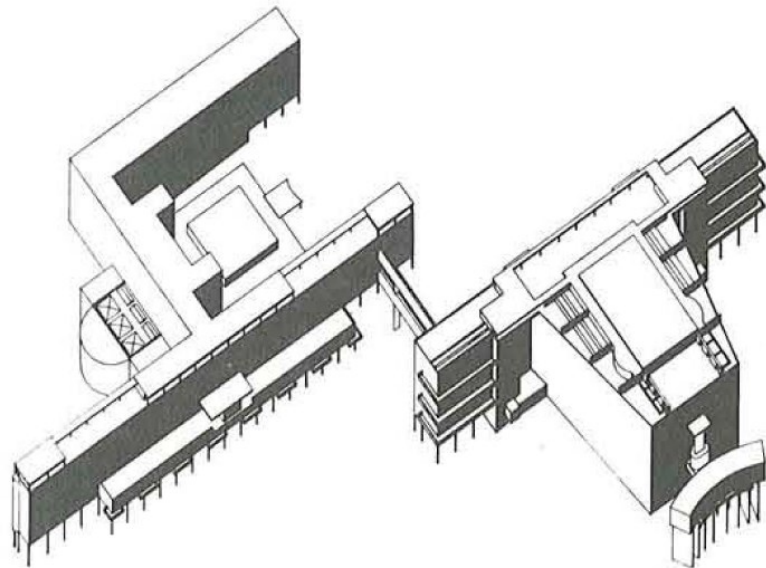
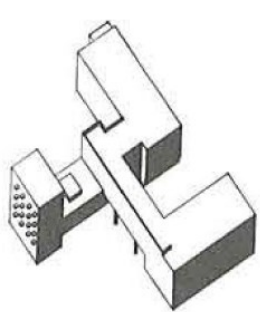
04 Georges Braque *L'Atelier III* 1949

Párizs, kubisták: Picasso, Braque, Gris, Léger
Képsík mint negatív tér, mind a ráhelyezett formák
azonos stimuláló képességgel rendelkeznek.
nem mély tér, képsík mint egyenletesen aktív mező
Térbeli dimenziók ellentmondása, többértelműség

Le Corbusier, Népszövetség (Société des Nations) központja, pályázat, Genf, 1927

Colin Rowe, Fred Cotter, Collage City, 1978

-posztmodern városelmélet körvonalai, melyet már nem csupán a funkció és a gazdaságosság követelményei határoznak meg, hanem formai kritériumok is.

A kollázst a transzparencia jelenségének analógiájaként értelmezi.

„Városi szövet áldatlan állapota”

Modern építészet: tömegek folytonossága helyére (tradicionális város) a terek folytonosságát állította (mozaikszerű modern város). Egyedi és közösségi terek közti párbeszéd megszakadása

Tipológia: homogén morfológiával rendelkező városrész:

egymástól eltérő karakterű városi szövetek történelmi karamboljai során jön létre a maradéktereket is létrehozó collage city. Lemondás az egészről a az önmagukban karakteres részhalmozok pluralizmusa javára.

COLLAGE CITY

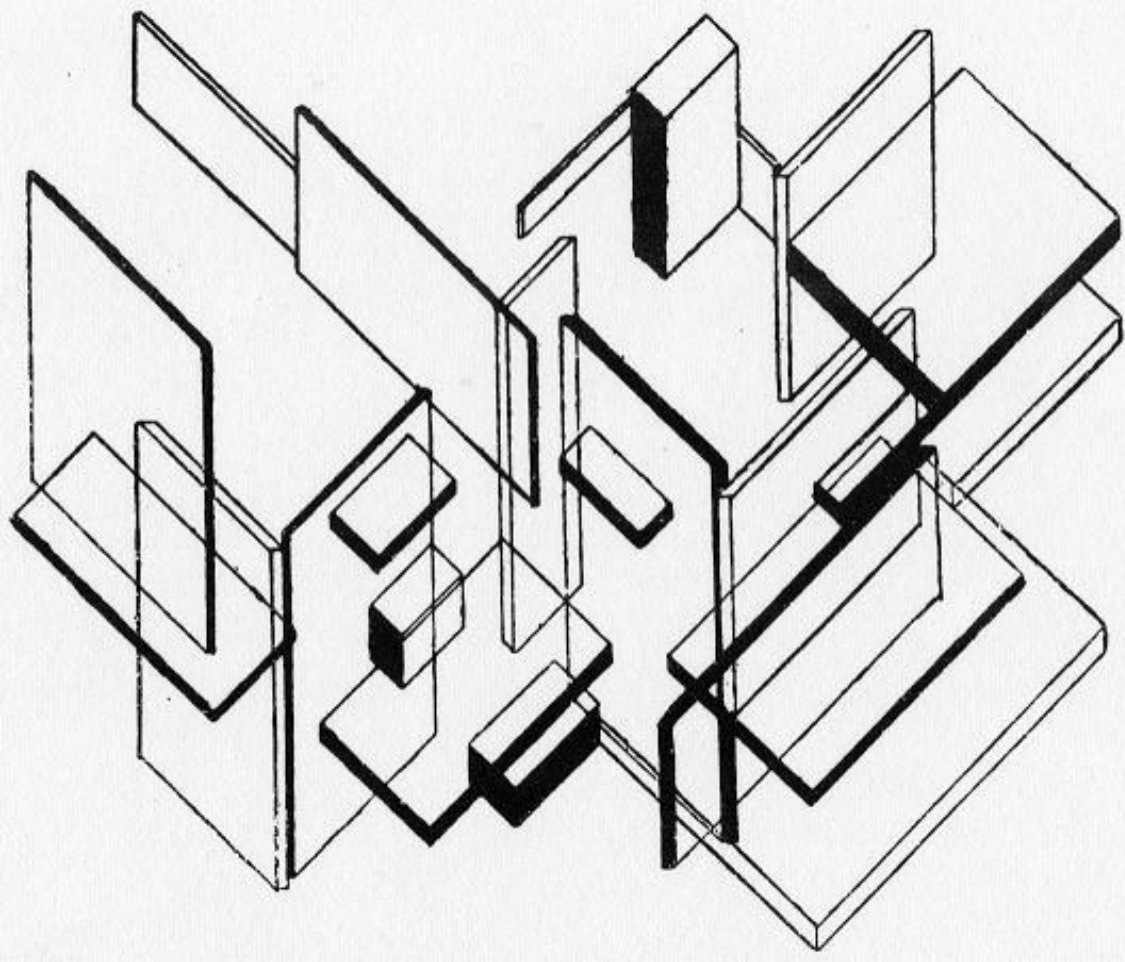

Colin Rowe and Fred Koetter

A Transzparencia lehetséges jelentésrétegei

(Meggyesi Tamás, „A transzparencia szerepe a téralakításban”, in *Hely és jelentés*, (szerk.: Kerékgyártó Béla))

- Transzparencia a tárgy fizikai tulajdonsága, levegő, fény átjárja, külső és belső tér dichotómiájának feloldása.
- Transzparencia az illúziókeltés eszköze: virtuális tér
- Transzparencia sík felületek átfedésében
- Transzparencia térsávok áthatásában
- Transzparencia tértestek és tömegek közt
- Transzparencia különböző vonatkoztatási rendszerek áthatása
- Transzparencia átmeneti terekben és térrétegekben
- Transzparencia mint szemantikai áttekinthetőség

Transzparencia mint átlátszóság

a tárgy fizikai tulajdonsága, levegő, fény átjárja, külső és belső tér dichotómiájának feloldása.

- a hagyományos épületdoboz dekonstruálása, egymástól független falsíkokra
- a fal üveggel történő helyettesítése
- tükörfal: fal anyagtalánítása: a homlokzattal szemben álló néző mögött lévő térfal és táj felé transzparens
- tértestek áttetszősége - át lehet rajta látni, vagy oszlopsor is (görög perisztazisz, sztoa)(római peristylumos udvar)(középkori kolostor kerengője)

Transzparencia mint átlátszóság

a tárgy fizikai tulajdonsága, levegő, fény átjárja, külső és belső tér dichotómiájának feloldása.

- a hagyományos épületdoboz dekonstruálása, egymástól független falsíkokra
- a fal üveggel történő helyettesítése
- tükörfal: fal anyagtalánítása: a homlokzattal szemben álló néző mögött lévő térfal és táj felé transzparans
- tértetek áttetszősége - át lehet rajta látni, vagy oszlopsor is (görög perisztazisz, sztoa)(római peristylumos udvar)(középkori kolostor kerengője)

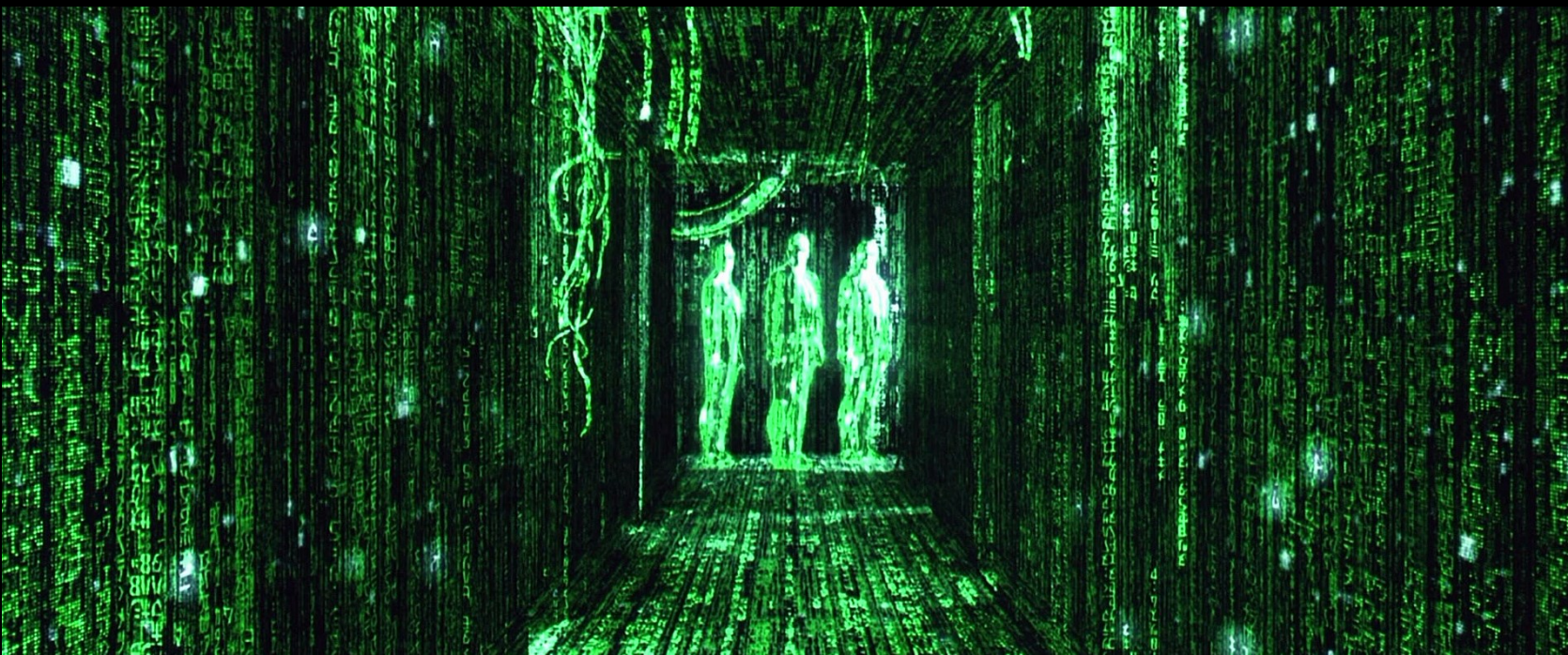
Sanaa, Serpentine Pavilion,
Kensington garden , London, 2009

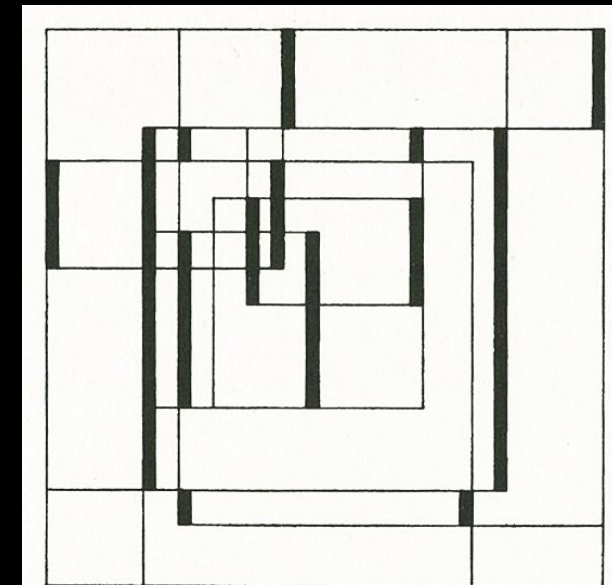
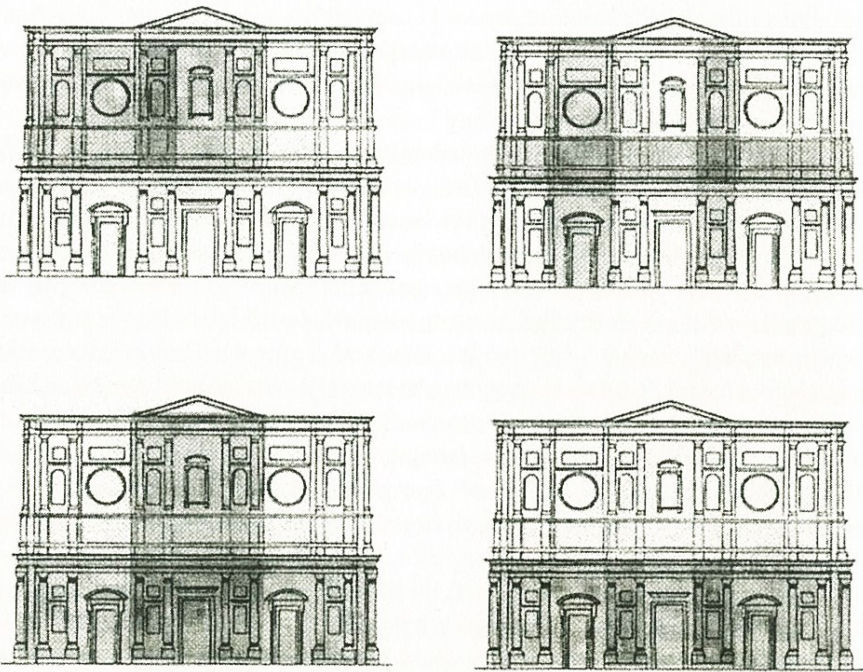
Transzparencia mint átlátszóság

a tárgy fizikai tulajdonsága, levegő, fény átjárja, külső és belső tér dichotómiájának feloldása.

- a hagyományos épületdoboz dekonstruálása, egymástól független falsíkokra
- a fal üveggel történő helyettesítése
- tükörfal: fal anyagtalánítása: a homlokzattal szemben álló néző mögött lévő térfal és táj felé transzparans
- tértestek áttetszősége - át lehet rajta látni, vagy oszlopsor is (görög perisztazisz, sztoa)(római peristyliumos udvar)(középkori kolostor kerengője)

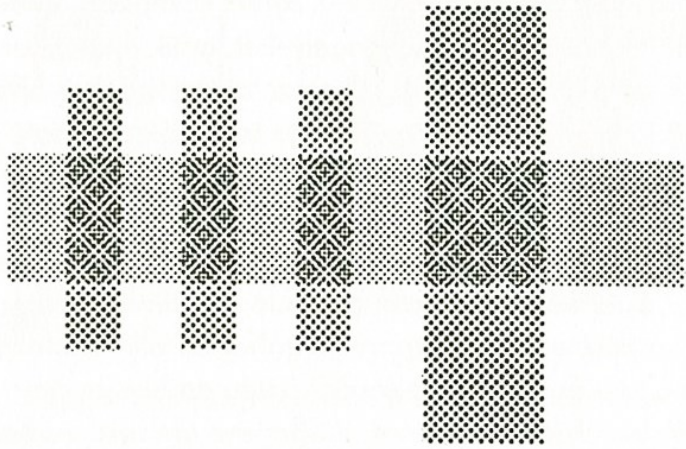
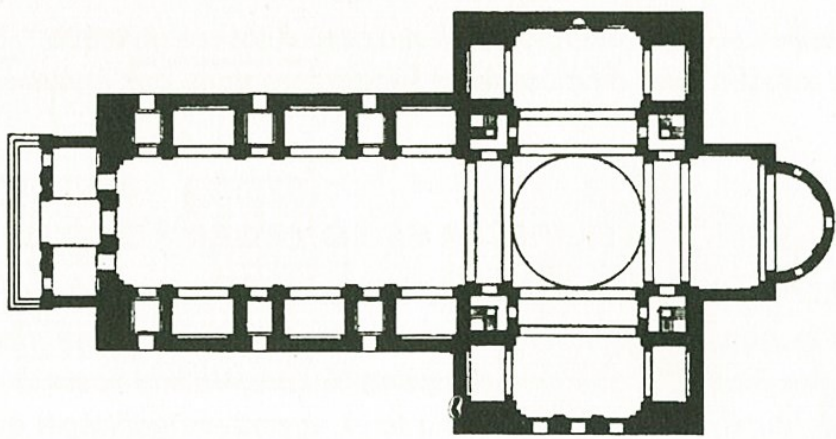

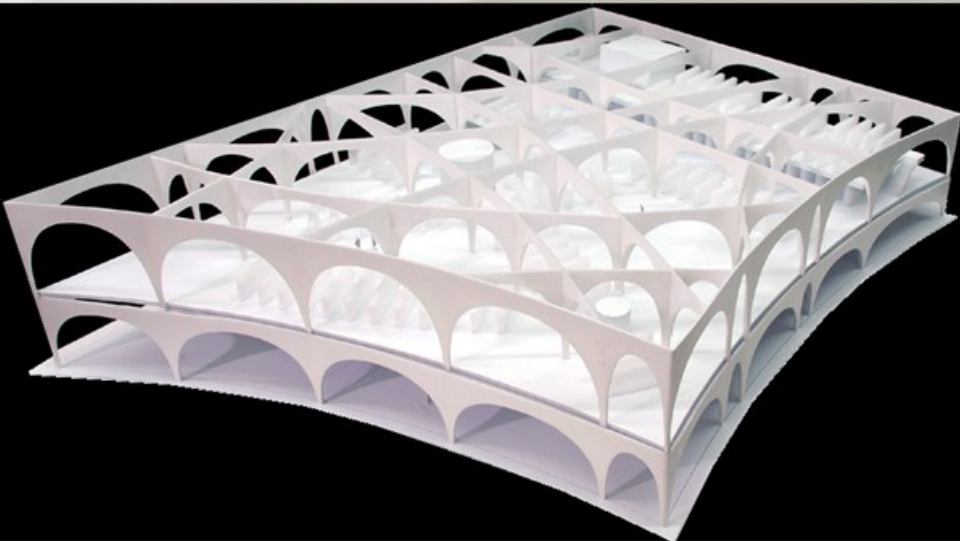

Transzparencia mint sík felületek átfedése

térsíknak az a tulajdonsága, hogy az architektúrán belül van legalább egy olyan rész-egység, ami egyidejűleg két kompozíciós rendszerhez is tartozik. Mint eszköz egy kompozíción belül képes a felület tagolására és ugyanakkor a részek egészévé történő integrálására.

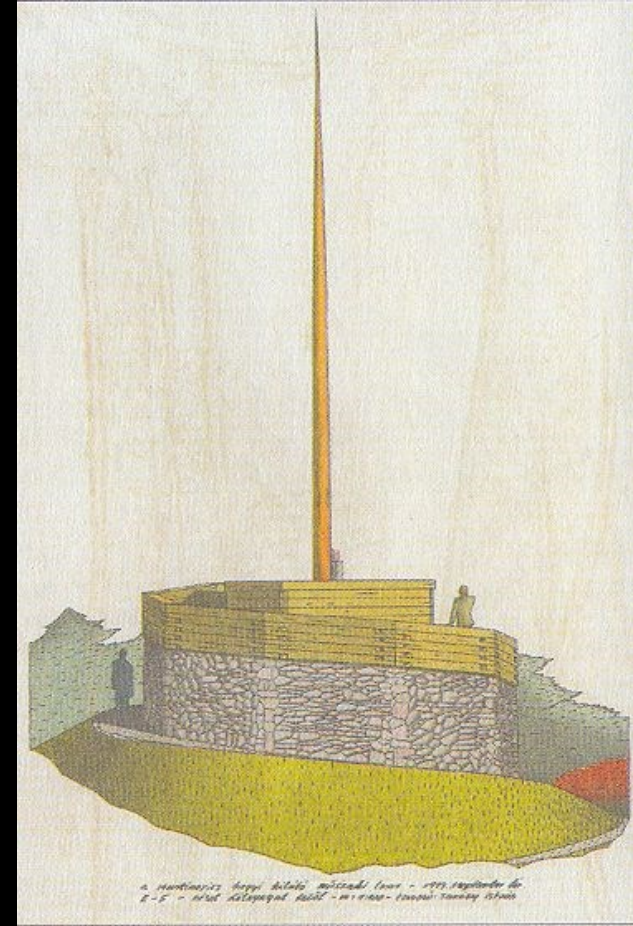
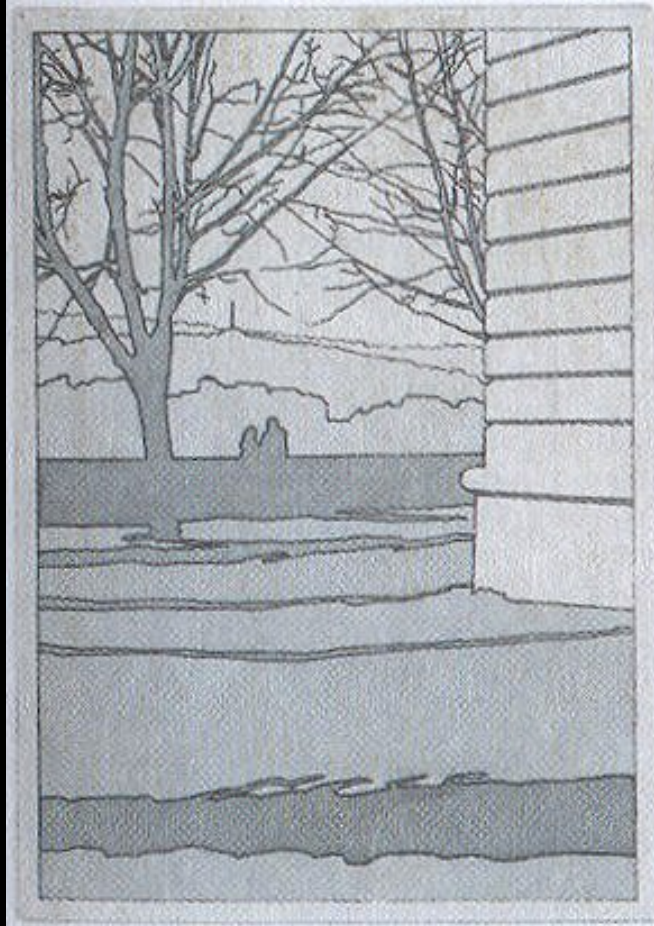
Transzparencia térsávok áthatásában

Toyo Ito, Tama Art University Library, Hachioji City, Tokyo

Transzparencia tértetek és tömegek közt

- a természeti tájban egymás mögött feltűnő, egymást részben takaró, de ugyanakkor meg is mutató, a teret mélységi irányban feltáró térrétegek
- barokk enfilade
- többszintes belső udvaros házak ahol az udvar az egyes szintekhez de az épület egészéhez is tartozik
- falakon létesített üres nyílás – két és háromdimenziós tériség ambivalenciája. (Hoesli)

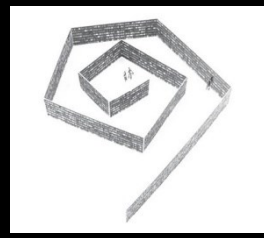
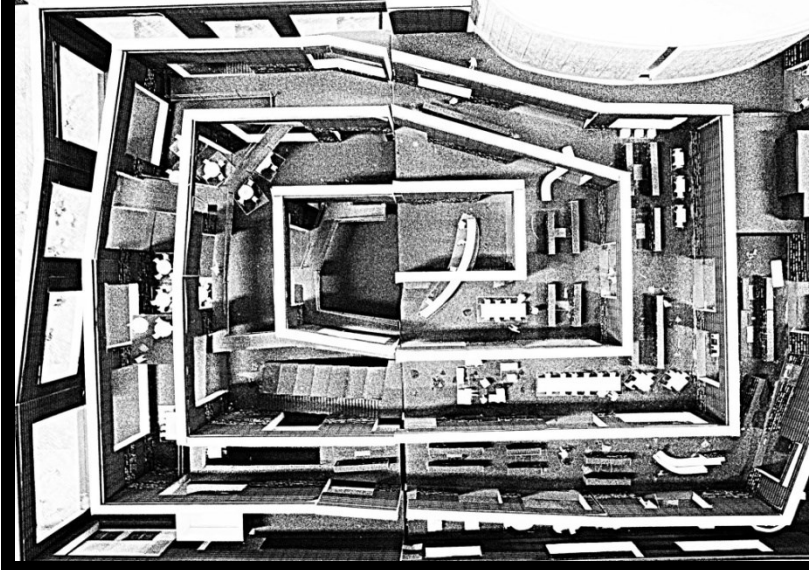
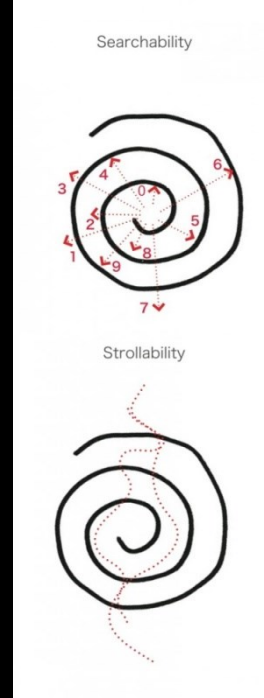

Janáky István, Kilátó terve
Martinovics hegy, 1992

Transzparencia tértetek és tömegek közt

- a természeti tájban egymás mögött feltűnő, egymást részben takaró, de ugyanakkor meg is mutató, a teret mélységi irányban feltáró térrétegek
- **barokk enfilade**
- többszintes belső udvaros házak ahol az udvar az egyes szintekhez de az épület egészéhez is tartozik
- falakon létesített üres nyílás – két és háromdimenziós tériség ambivalenciája. (Hoesli)

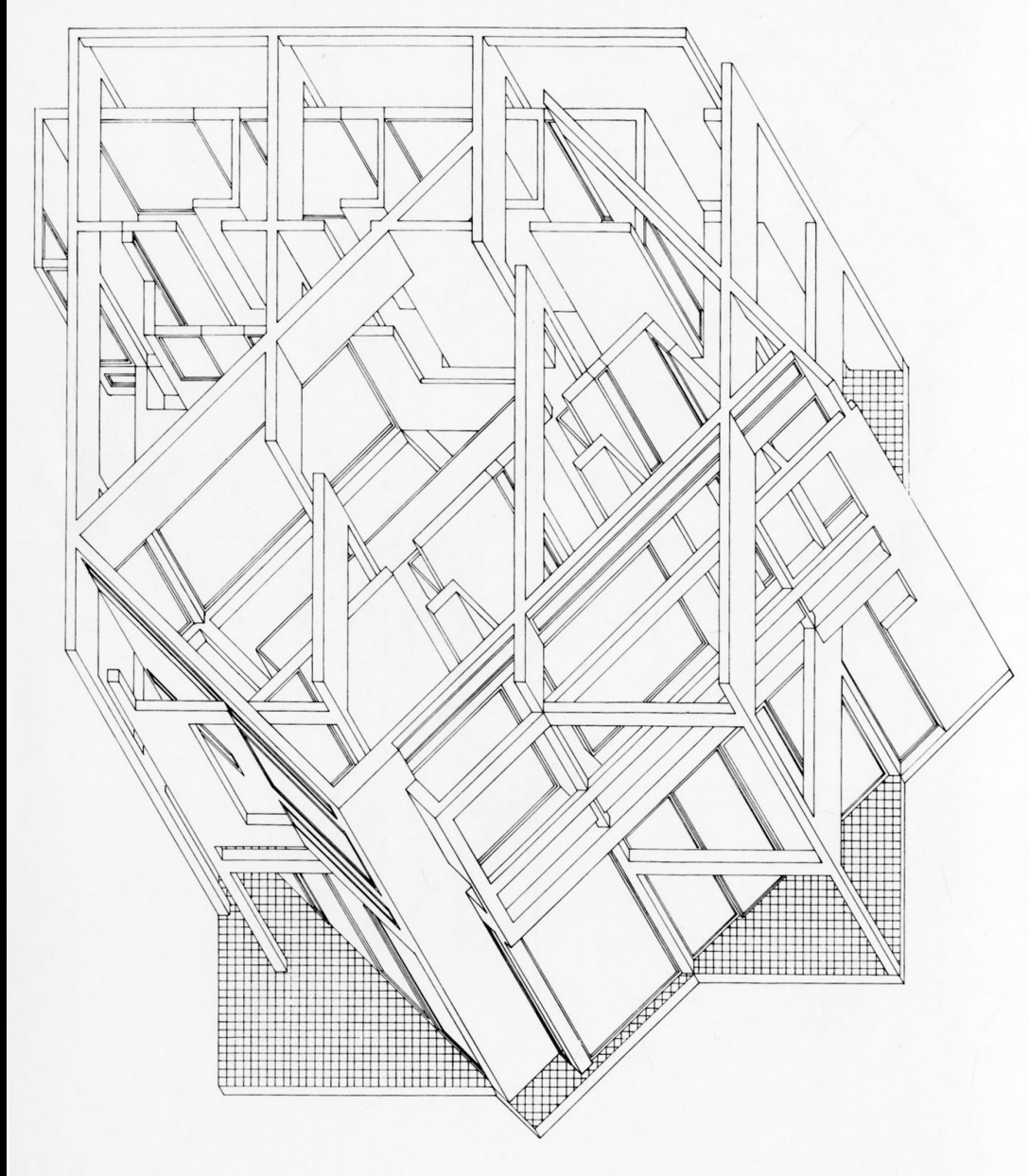
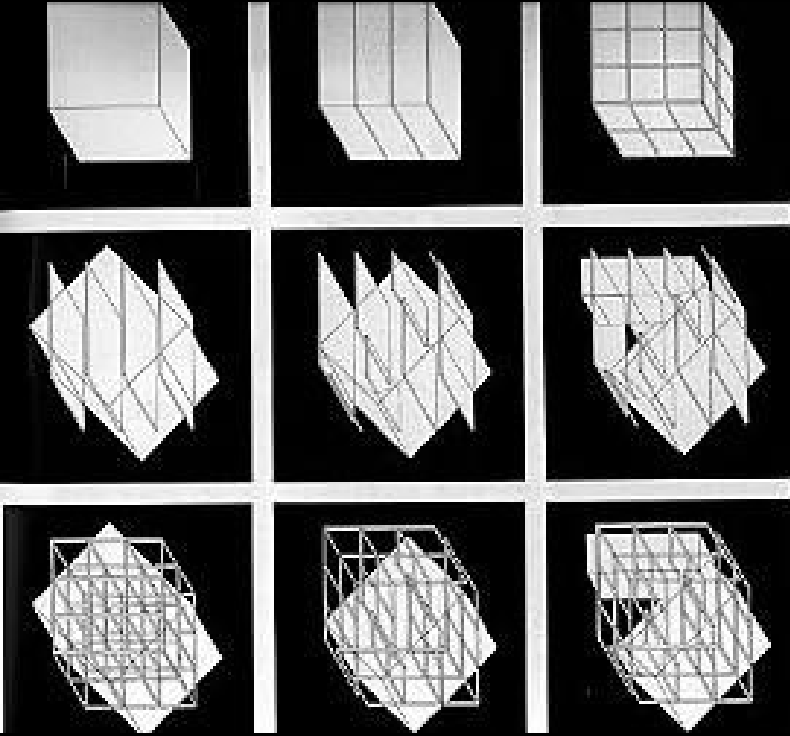

Sue Fujimoto, könyvtár, Musashino Art University, 2007-2010

Transzparencia tértetek és tömegek közt

- a természeti tájban egymás mögött feltűnő, egymást részben takaró, de ugyanakkor meg is mutató, a teret mélységi irányban feltáró térrétegek
- barokk enfilade
- falakon létesített üres nyílás – két és háromdimenziós tériség ambivalenciája. (Hoesli)

Transzparencia különböző vonatkoztatási rendszerek áthatása

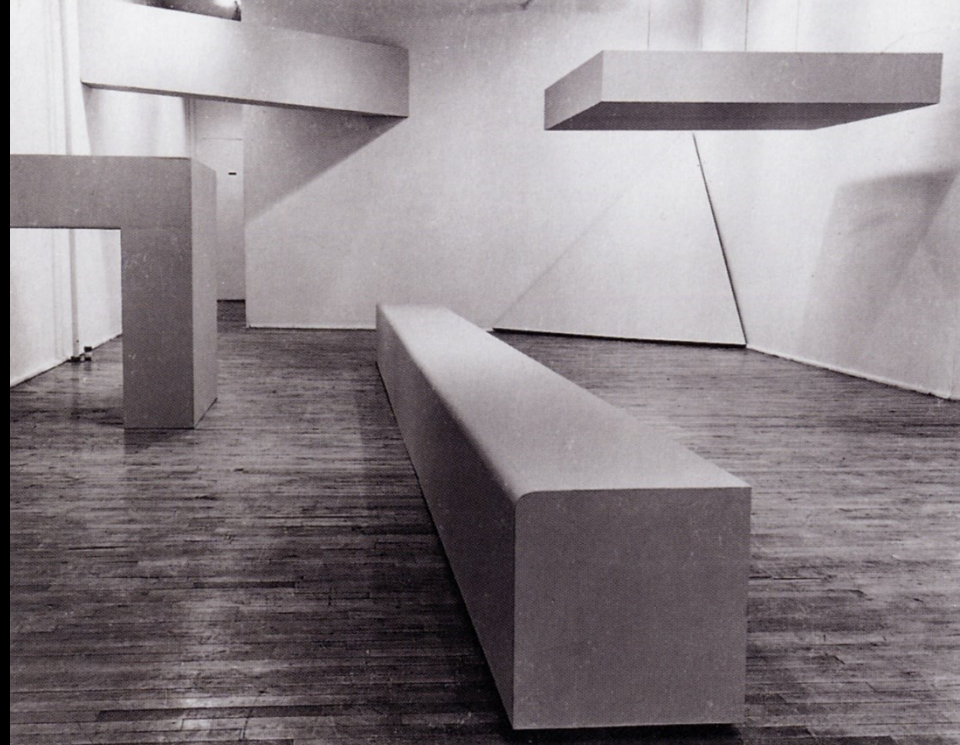
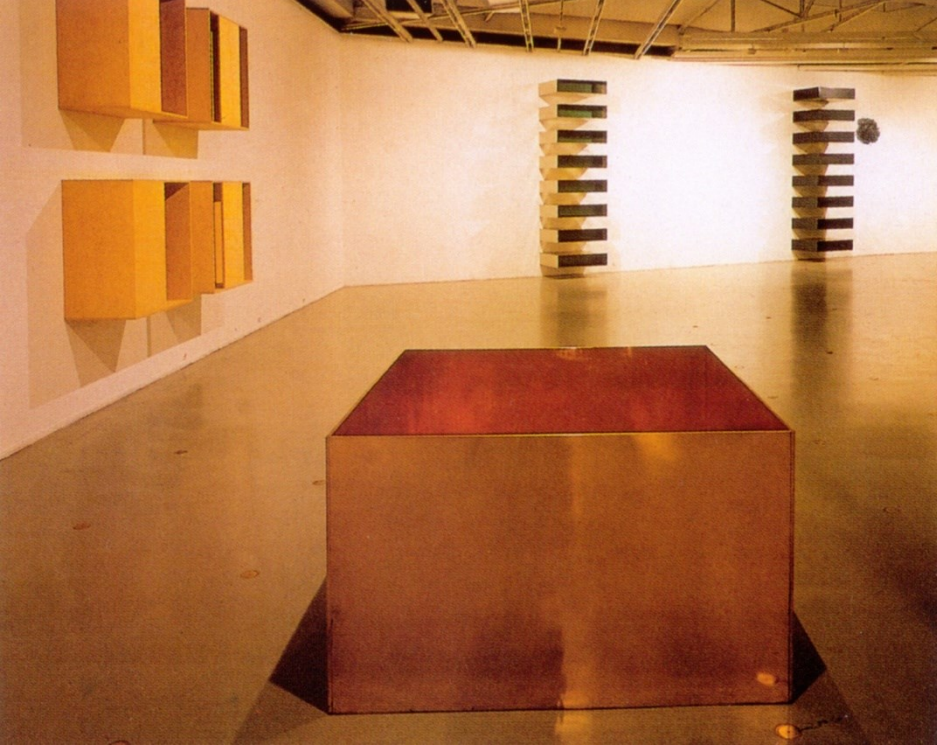
- két idegen közeg egymásba, egymás fölé, egymás mellé helyezése vagy áthatása
- két koordinátarendszer áthatása Hoesli Frank Loyd Wright Taliesin West
- topográfia és derékszögű úthálózat szuperpozíciója (ókori Pirene, Los Angeles)

Transzparencia átmeneti terekben és térrétegekben

privát és köz terek határzónája, lehet egy fal de legtöbbször egy egész térréteget jelent. Kulturálisan társadalmilag megformált üzeneteket, viselkedésmintákat közvetítenek. Christopher Alexander: Pattern Language, 1977

átmeneti zóna, in between, transition area, threshold (kapu, nyílás, bejárat, ajtó ablak, (térmodulációk, előtér, kerítés, lépcső, híd)

Transzparencia mint szemantikai áttekinthetőség - egymással ellentétes értelemben is.

- Intellektuális minőség: állítás egyértelműsége, építészet mint jelentés csaknem minden esetben áttetsző, transzparens a közvetített társadalmi, eszmei kulturális stb. tartalom. Minden objektiváció árulkodik az őt létrehozó kultúráról.

-Összetett és ellentmondásos kultúráinkban, az abszolút vonatkozási rendszerek ideje lejárt, az épített tér épületek városok jelentése is sokrétű többértelmű, melyek egymás mellett érvényesek. izmusok: Transzparencia elveti a „Semmi mást mint” hozzáállást helyette „nem -csak hanem-is”-t alkalmazza. Róka - sündisznó példázat.

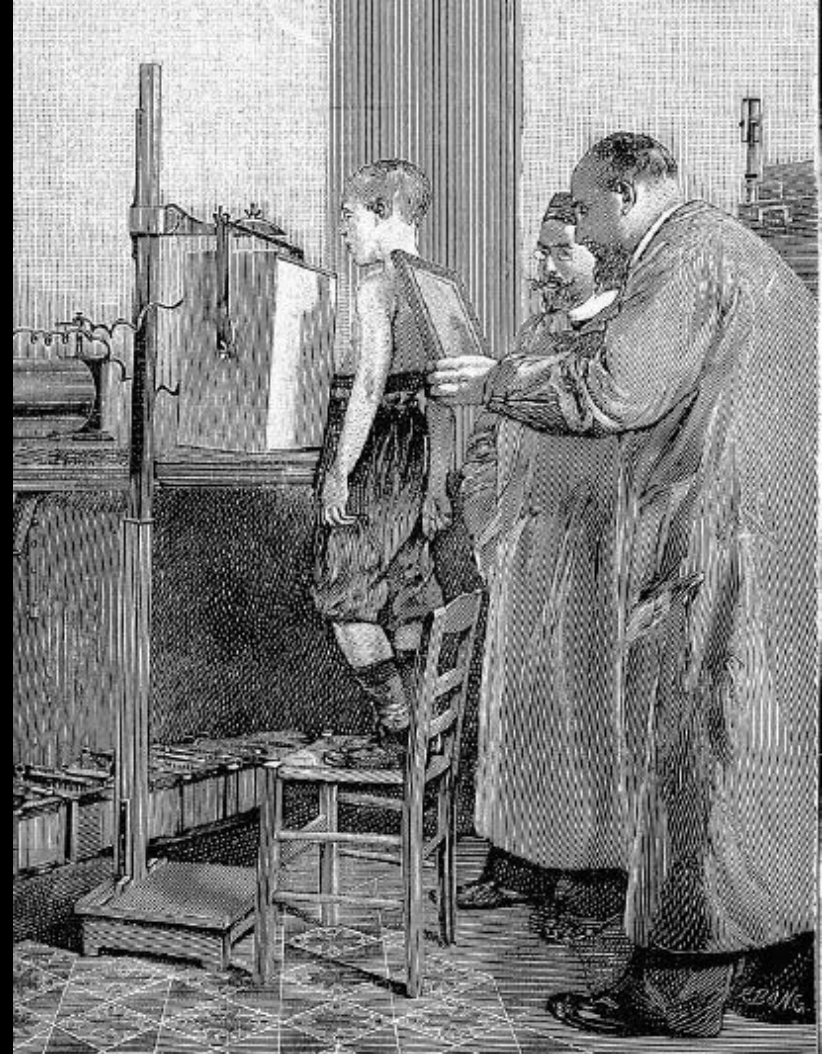
-A jelentés transzparenciája, Susan Sontag, *Against interpretation*, 1964

Támadja a művészet szenzuális érzékelését háttérbe szorító hermeneutikát és a művészet túlmagyarázását. „A hermeneutika helyébe a művészet erotikáját kell helyeznünk, (...) hogy felfedezhessük ismét az érzékeinket.”

„A transzparencia a legmagasabb legfelszabadítóbb érték a művészetben – és a kritikában manapság. Maga a dolog világosságának tapasztalata, dolgok melyek olyanok, ahogy vannak.”

Nem különül el a forma és a tartalom, mű és jelentés, (művészetben és az építészetben). A modernista művészet ideálja hogy ne legyen szükség interpretációra, mert az immanensen benne foglaltatik az érzékszervi észlelésében.

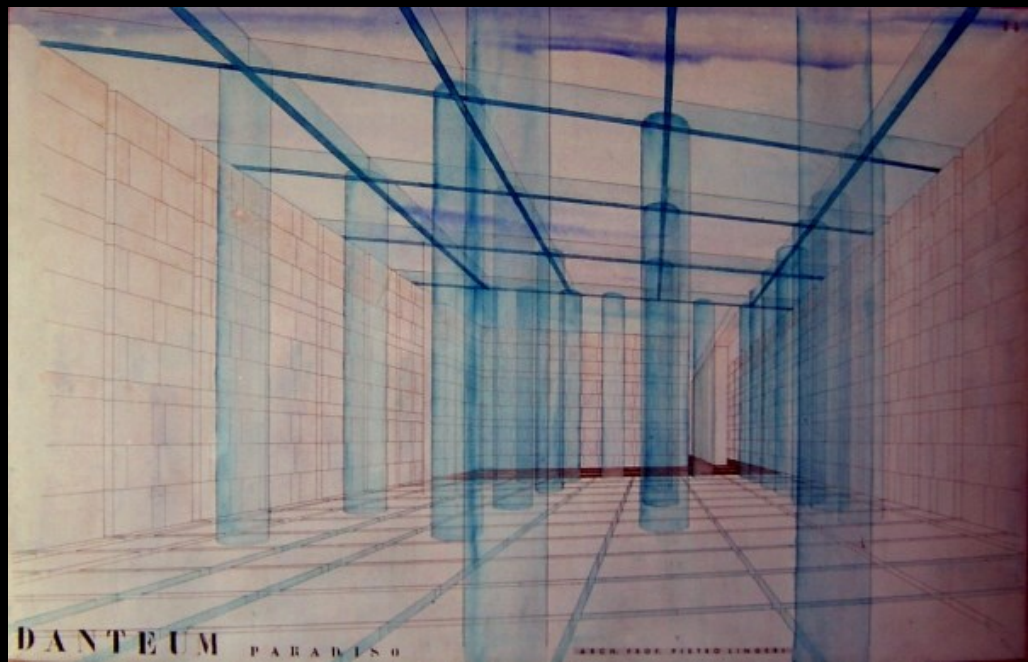
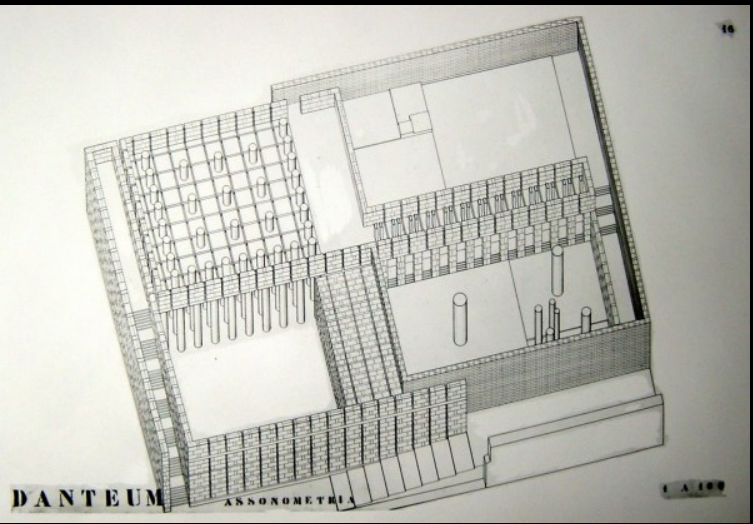
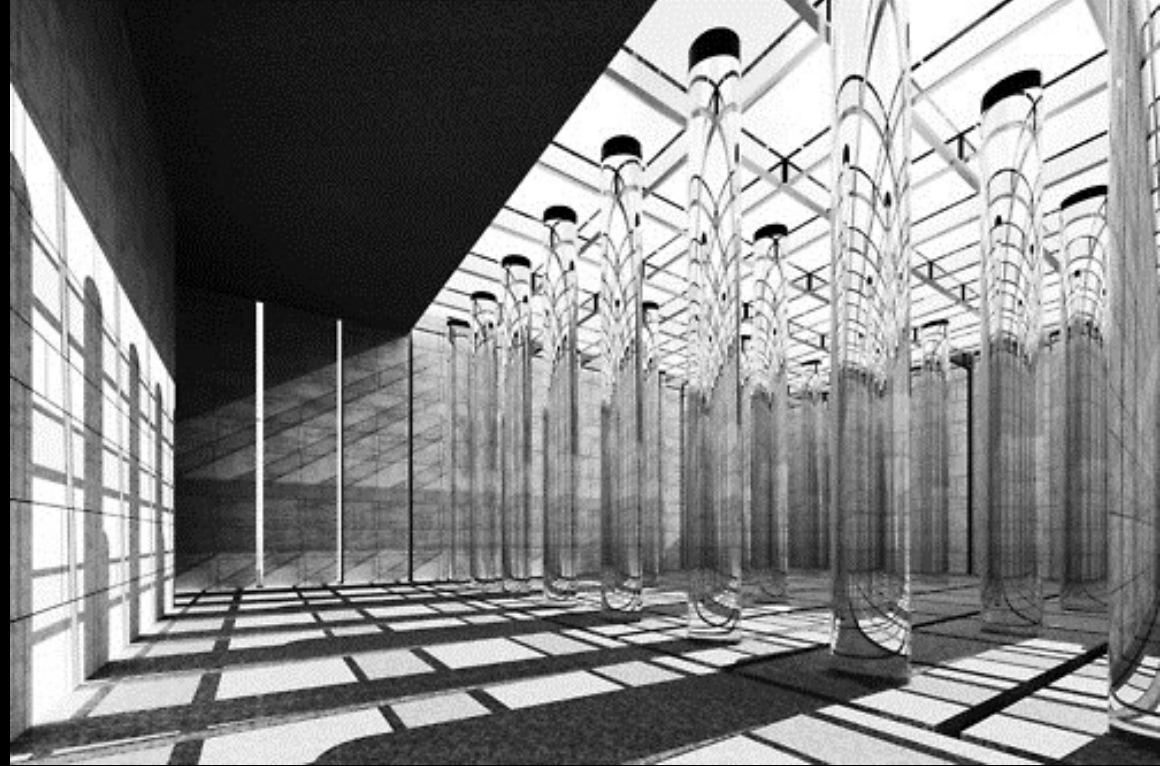
Robert Moris : presentness, Donald Judd: Directness

Átláthatóság,, ellenőrzés: egy korszak alapfelfogása, német demokrácia a háború után (építészeti eszközök)
Hans Schwippert: A politika sötét ügy. Figyeljünk oda, hogy valamennyi világosságot teremtsünk körülötte.

Giuseppe Terrani, Danteum, Paradicsom, 1938-39, Róma
 Jacopo Bertioia(1544 - ca. 1574), Palazzo Ducale Sala del Bacio ,
 Palazzo del Giardino, Parma

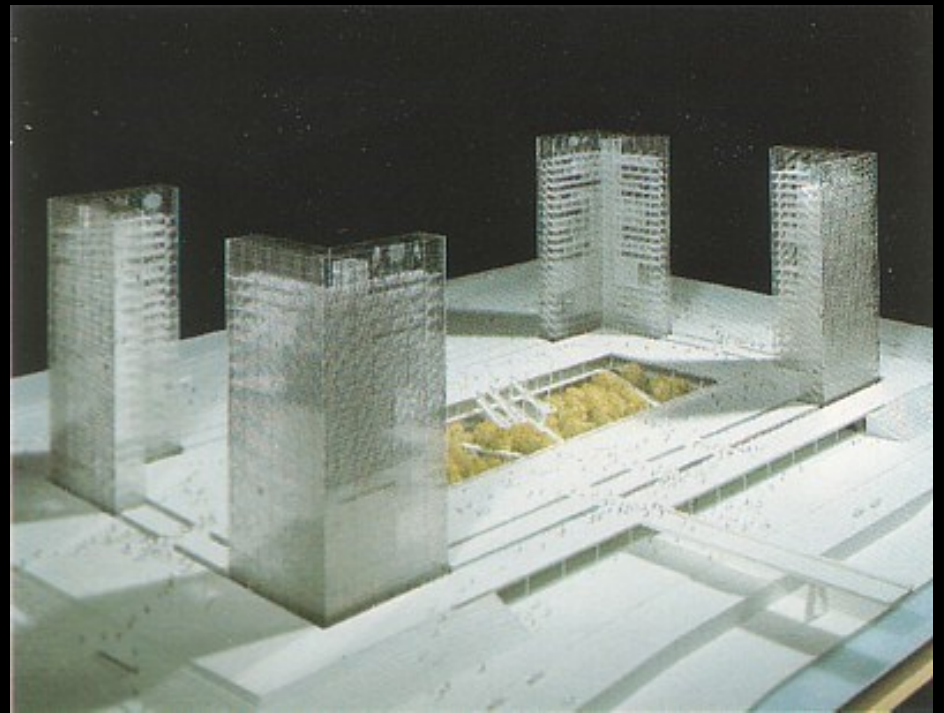

I.M. Pei, Louvre Piramis, 1988,1993

francia állam által támogatott „jó modernizmus” mely racionális és technokrata, méltó folytatója a francia racionalista építészet hagyományainak . (Jean-Nicolas-Louis Durand, Viollet-le-duc, Pierre Chareau)

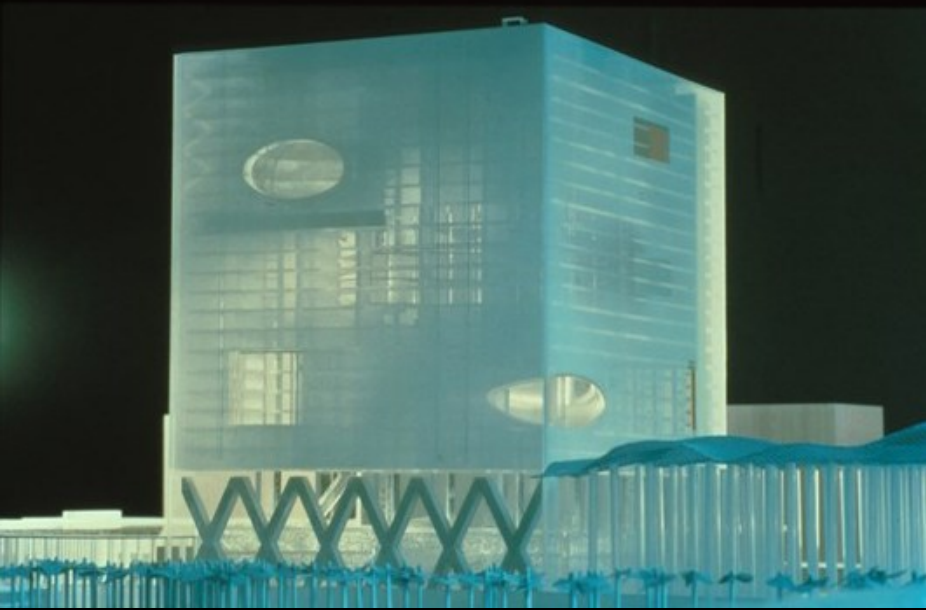

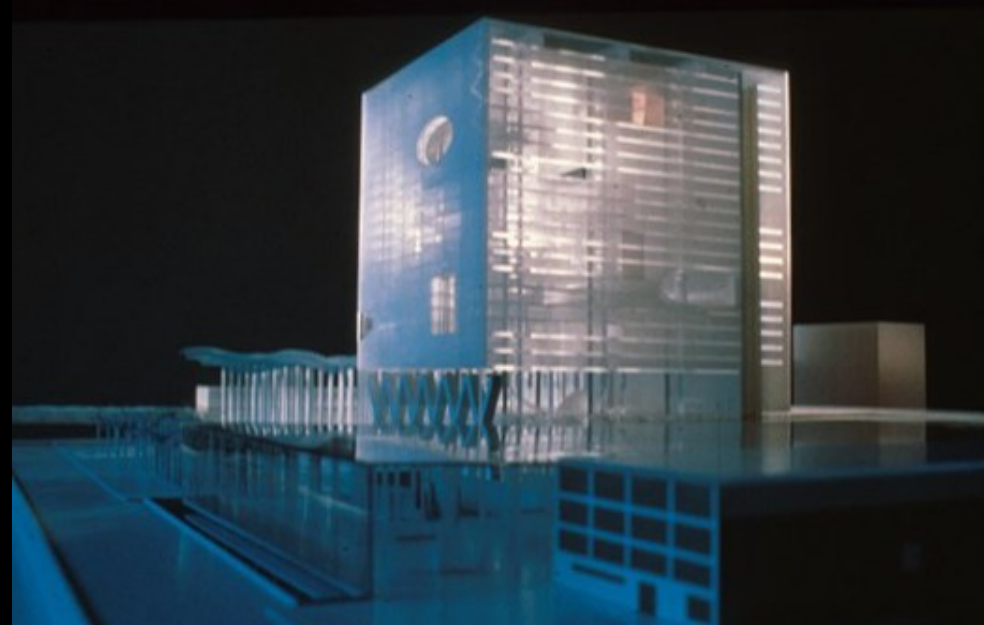
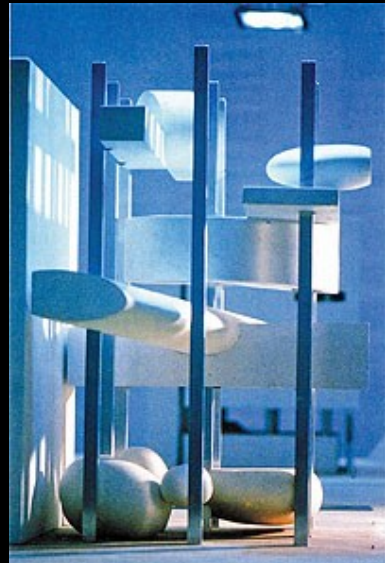
Dominique Perrault, Nemzeti könyvtár
(Bibliothèque Nationale de France) Párizs, 1996

Dominique Perrault, Nemzeti könyvtár
(Bibliothèque Nationale de France) Párizs, 1996

Rem Koolhaas,
Nemzeti könyvtár, Párizs, 1996

Vidler, Antony, The Architectural Uncanny, Transparency

anatómiai modell, transzparencia megerősítése és kritikája is egyben. Nem űrként, hanem tömörként értelmezi a transzparenciát, a felszínen jelennek meg a lenyomatai.

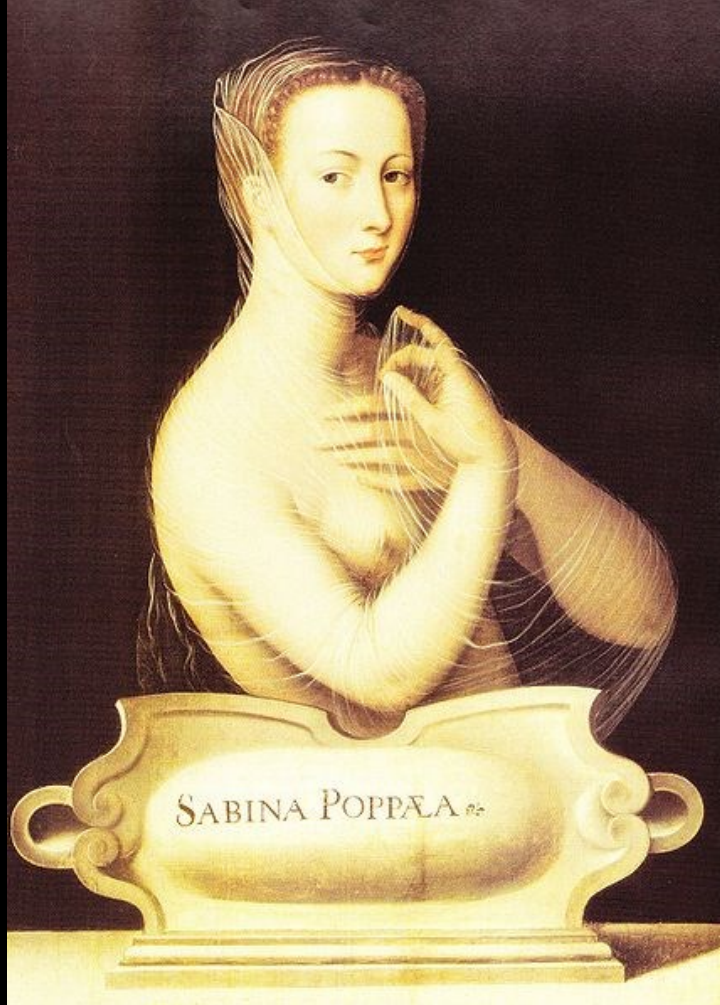
A transzparencia homályossággá és sötétséggé változott át, éppen az ellentétébe. A homlokzat a belső tér kétdimenziós szimulákruma.

Transzparencia

Terence Riley : Light Construction

A modern építészet fény és levegő iránti rajongásával szemben az új megközelítés a felhő, melyet többek közt Toyo Ito, Rem Koolhaas, Jean Nouvel és a H&deM épületek esetében ismert fel a kurátor . A felhő ideáját Az áttetsző burkolat elpalástolja az épület szerkezetét ugyanakkor a tükröződések az átlátások folytán olyan bizonytalan téri világot hoz létre, mely a szemlélő és az épület közt realizálódik. Ebben a megmutatás mellett / helyett a homályosság az elfedés legalább ilyen fontos szerepet játszik. homlokzatok: városi tér és az épület közt, képek és a gondosan kiválasztott anyagok segítségével új kézzelfoghatóságot teremtenek, szubsztanciává lényegülnek át. Szociális és mentális terek összekapcsolása.

„A rejtett elbűvölő” Jean Starobinski: Poppeia fátyla, 1961.
A fátylol a szépet még becsebbé alakítja.

„E tárgyak egy tőlük különböző dolog jeleiként a mögöttük elhelyezkedő varázslatos térre utalnak. Poppea fátyla akadályként és közvetítő jelként egy olyan rejtett tökéletesség előidézője, mely épp azért, mert menekül előlünk, vágyakozásunkat arra sarkallja, hogy újra megragadjuk.[...] Az elbűvölő tárgyban keletkező szédítő üresség magával ragadja tekintetünket: létrejön a végtelen, eltűntetve azt a tényleges tárgyat, amely által érzékelhetővé vált”

eti meg, n

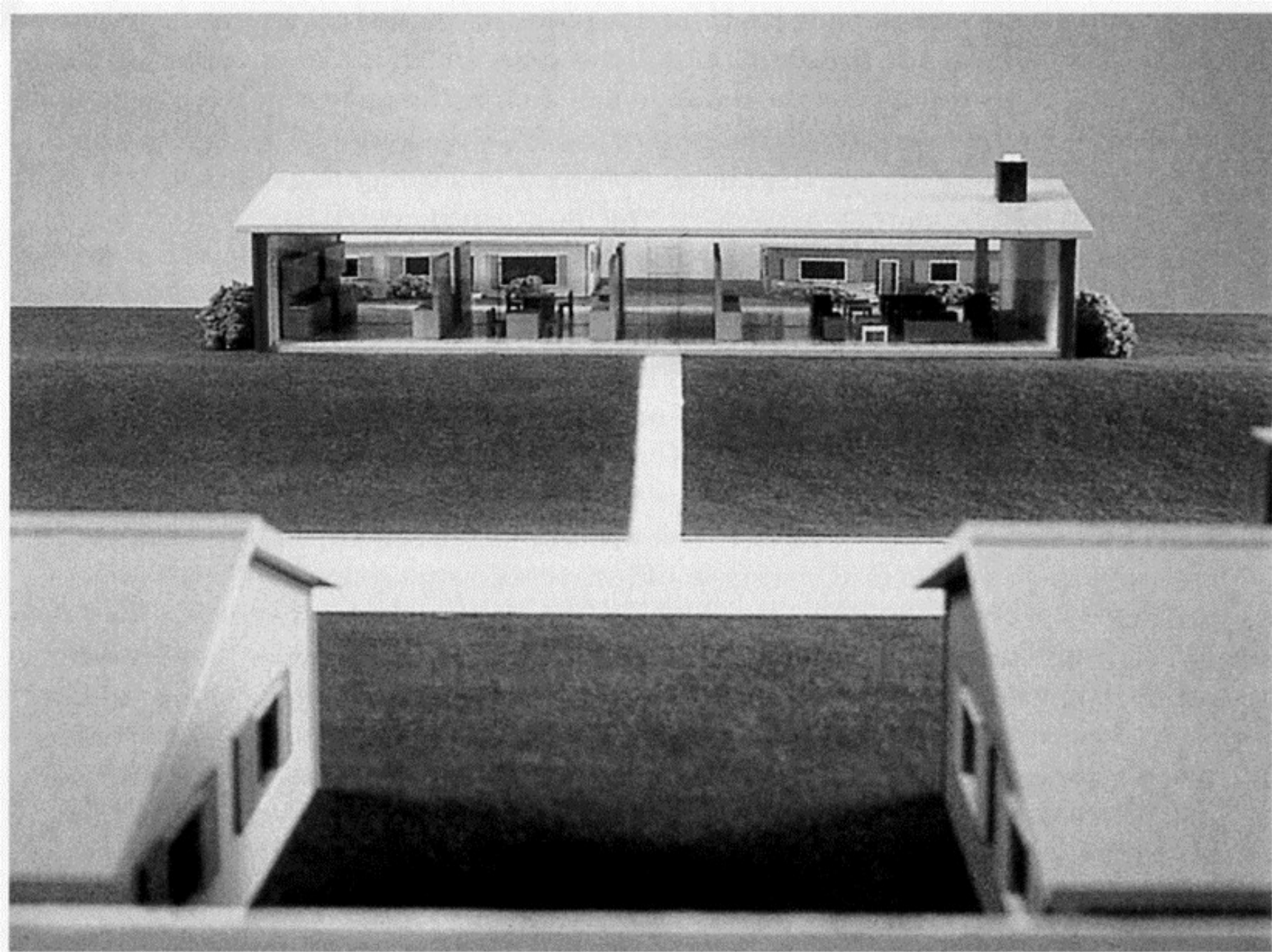
Dan Graham, Girl's Make-up Room

Rooftop Urban Park Project, Dia Center for the Arts, 1981-1991

Művészetének középpontjában a tér érzékelése, privát és közterek kapcsolata, a műtárgy és a szemlélő viszonya áll. Megjelenési formája: acél szerkezetű két irányban tükröző felületű üveg kitöltésű pavilonok. Arra törekedett, hogy egyszerre egy személyben legyen a néző passzív és aktív résztvevője az eseményeknek. Ehhez tükröket és videó-berendezéseket használ; a résztvevők folyamatosan önmagukat figyelhetik meg (önvizsgálat).

Dan Graham, "Two Consciousness Projection(s)," performance Nova Scotia College of Art and Design, Halifax, Canada, in 1972.

Dan Graham, *Alteration to a Suburban House*, 1978, model, painted wood, synthetic materials, 15 x 109 x 122 cm

Dan Graham
Public Space/ Two Audiences
Herbert Collection in Ghent
Belgium
Venice Biennale, 1976

